

**Siyasî ve Tarihî Coğrafya Perspektifiyle:
Türkiye'nin Terör Sorununun Analizi ve Jeopolitik- Jeostratejik
Açıdan Değerlendirilmesi**

Kenan ARINÇ (*)

Özet: Geniş bir coğrafyaya yayılmış Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı ile tasfiye edilmesinden sonra Anadolu Coğrafyası'nda kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devleti, 1925 yılından beri belli aralıklarla Kürt isyanlarıyla karşılaşmaktadır. Türkiye'nin coğrafi konumunun kıtalararası kilit özelliği taşıması, farklı kültürlerin temas veya kırılma alanına karşılık gelmesi, menfaat çakışmalarının yaşanması, Türkiye'nin askeri müdahaleler nedeniyle, demokrasi alanında gelişme fırsatı bulamamış oluşu gibi nedenler sorunun ana kaynağıdır. Şiddetin yaşandığı dönem boyunca, toplumun her kesim veya katmanında, çeşitli haklarının ihlal edildiğini düşünenler çoğalmıştır. Dış etkiler ve iç uygulamalar, Türkiye'de etnik ayrımcılığı yönlendirmekte ve tahrik etmektedir. Tüm güçlülere karşı, bütün etnik grupların, uzun bir tarihsel süreçte aynı potada kaynaşmış oluşu ve benzer kültürel özelliklere sahip oluşu nedeniyle etnik ayrışma söz konusu değildir. Türkiye'nin demokrasisini güçlendirmek yoluyla, toplumsal mutabakat sağlamasının ve terörü sonlandırmasının son derece kolay, ancak zaman alıcı olduğu düşünülmektedir. Uluslararası toplumun da PKK terörüne destek vermeyerek, sürece katkı sağlaması, annelerin otuz yıldır akan gözyaşlarını dindirecektir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, terör, Kürt, Kürt isyanı, ayaklanma, istihbarat örgütleri, insan hakları, demokrasi, terörün tarihçesi.

**Analysis of Turkey's Terror Problem and the Evaluation in Terms of
Geopolitical and Geostrategical Perspectives**

Abstract: After the rectifying of Ottoman Empire, which had covered a very large geographical area, with the 1st world war, Turkish Republic that was established on the land of Anatolia has always faced and had trouble with Kurdish uprisings since 1925. Turkey's geopolitical position, it's having an international key role, Turkey's being in different cultural contacts and having a very fragile area, conflict of interests in the region, intervention of the army, standstill of the democracy could be counted as the main problems. In the years when violence felt, in every level of society there increased many people thinking some rights were abused. External influences and internal implements have directed the ethnic discriminations and disturbances. Despite all the difficulties, all ethnic groups have gathered in the same point and as they have all similar cultural peculiarities and it cannot be said the existence of ethnical disparity. By enforcing democracy in Turkey, it is very easy to provide societal agreement and to end the terror acts but it is thought that this process was going to take a very long time. If international groups do not shelter PKK's terror acts and they support the process, mothers gushing tears for thirty years will stop.

Key Words: Turkey, terror, Kurdish, Kurdish rebellion, revolt, intelligence agencies, human rights, democracy, history of terrorism.

*) Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Beşerî ve İktisadî Coğrafya Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.
(e-posta: kenanarinc@hotmail.com)

Giriş

I. Dünya Savaşı'nın Osmanlı Devleti'nin tasfiyesiyle sonuçlanmasından sonra geniş bir coğrafyayı yönetmekte olan seçkin bir kadro, Anadolu Coğrafyası'na çekilmiş ve burada Türkiye Cumhuriyeti Devleti kurulmuştur. Kuruluş aşamasında ise Misak-ı Milli olarak tanımlanmış bir hedef coğrafya belirlenmiş, Devletin bu milli projenin önerdiği sınırları koruması arzulanmıştı. Misak-ı Milli esaslarına göre: Türkiye'nin güneydoğu sınırları, şimdiki Kuzey Irak Otonom Bölgesi'ni kapsıyor, dolayısıyla Musul, Kerkük, Süleymaniye ve Erbil şehirleri sınırlarımız içinde kalıyordu. Ancak İngiltere'nin müdahalesiyle bu mümkün olamamış, 1926 Ankara Antlaşması ile bugünkü sınırlarımız belirlenmiştir. Türkiye'de 1925 yılında başlayan Şeyh Sait İsyanı'nın bastırılmasının kuvvet bulundurmaya gerektirmesi ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin, İngiltere ile belki de yeni bir Avrupa ittifakıyla, yeni bir savaş göze alamamış oluşu gibi nedenlerle, söz konusu milli projeden vazgeçilmişti (Esengin,1975).

Türkiye'nin Irak ve Suriye sınırları ana petrol rezervuarlarının coğrafi dağılımına göre çizilmiş olduğundan, yeni sınırlar etnik, sosyal, iktisadî ve siyasal sorunlar doğurmuştur. Bu sorunlar, Türkiye'nin içinde bulunduğu olumsuz şartlar nedeniyle çözümlenememiş ve derinleşmiştir. Bilhassa 1983 yılında başlayan bir Kürt isyanı, ülke dışından desteklendiği için ötekilerine göre çok daha organize şekilde sürmekte ve Türkiye'nin insan varlığını ve ekonomik gücünü hırpalamaktadır¹. Bu sorundan Türkiye'deki her aile belli ölçüde etkilenmiştir. PKK terörü aynı zamanda uluslar arası boyutları olan bir soruna da dönüşmüş durumdadır.

Belirtilen etnik problemin çözülebilmesi için çok yönlü çalışmaların yapılmasına ihtiyaç olduğu açıktır. Bununla birlikte, çözüm konusunda inisiyatif alabilecek olan siyasal elitlerin, belli aralıklarla meydana gelen askeri müdahaleler sonucu tasfiye edilmesi, soruna akılcı çözümler üretilmesini engellemiş ve silahlı çözüm yolları benimsenmiştir. O halde Türkiye'nin bu soruna daha çok siyasal çözümler aramak gibi bir realiteyle karşı karşıya olduğu açıktır. Büyük bir devlet olan Türkiye, bugün PKK örgütünü ortadan kaldırma yeteneğine sahiptir. Ancak mikro-milliyetçilik sorununu ebediyen sonlandıracak siyasal, sosyal ve kültürel çözümler geliştirilemediği müddetçe, yeni yapılanmaların ortaya çıkması mümkündür. Öncelikle sorunu analiz eden objektif, ciddi ve tarafsız bilimsel çalışmaların yapılması, hayati değer taşımaktadır. Çözümü erteleyerek gelecek nesillere bırakmak, hem onlara hem de Türkiye'nin geleceğine haksızlık yapmak demektir.

1) PKK terör örgütünün silahlı eylem yaptığı 1983 yılından 2010 yılı Temmuz ayı sonuna kadar: 6654 güvenlik görevlisi (asker, polis ve geçici köy korucusu) hayatını kaybetmiş, buna karşılık 29654 terörist ölü, 4937 terörist de çatışmalarda yaralı ele geçirilmiştir. Çatışmalardaki sivil kayıplar ise 5520'yi bulmuştur. Dolayısıyla toplam insan kaybı 41828 kişidir. Aynı süreçteki toplam ekonomik kayıp ise 300 milyar doları aşmıştır. Ekonomik kayıp, 1000 istihdam kapasiteli 1000 fabrikaya eşittir.

I. Türkiye'de Terör Sorununu Hazırlayan ve Devam Etmesini Sağlayan Faktörler

Türklerle Kürtlerin karşılıklı ilişkileri, tarihin çok eski dönemlerde Anadolu'ya yerleşmiş Proto-Türklerle başlamıştır. Ancak Anadolu Kürtlerinin, bir Türk Devleti içinde yer almaları, Selçuklu İmparatorluğu döneminde gerçekleşmiş, Osmanlı Devleti ve Türkiye Cumhuriyeti ile devam etmiştir. Aynı vatan ve coğrafyayı paylaşma ise daima karşılıklı gönüllülük esasına göre olmuştur². Örneğin Yavuz Sultan Selim döneminde, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinin hatta Kuzey Irak'ın hâkimiyetini elde etmek için Osmanlı-Safevi mücadelesinin yaşandığı bir dönemde, Akkoyunlu Sarayı'nda yetişmiş ve *Kutlu Müderris* unvanını taşıyan İdris-î Bitlisi'nin ikna çalışmaları ve gayretiyle, bütün Kürt aşiretleri Osmanlı tarafına geçmişti (Bayraktar 1991:1-10). Aynı süreçte Harput, Meyafarikin (Silvan), Bitlis, Hısn-ı Keyfa (Hasankeyf), Urfa, Mardin, Cezire (Cizre), Rakka, Musul, Urmiye, İmadiye (Hakkâri), İtak (Kerkük), Eğil, Hizan, Garzan, Palu, Siirt, Pertek, Çemişgezek, Malatya ve Besni gibi geniş bir coğrafya, tek bir çatışma bile olmadan Osmanlı Devleti idaresi altına alınmıştı (Bayraktar, 1991-Serdar, 2010).

Kürtlerle Türkler arasında I. Dünya Savaşı yıllarına kadar, basit asayiş olayları dışında, kayda değer bir anlaşmazlık yaşanmamıştır. Kürtler, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurulmasına da iştirak etmiş ve katkı sağlamışlardır. Türkler, sadece Türkiye Kürtlerinin değil, sınırları dışında yaşayan Kürtlerin de her sıkıntılı anında yanında olmuş, korumuş veya katliamlardan kurtarmıştır. Bugün de Kürtlerle Türkler arasında, sanıldığı gibi derin görüş ayrılıkları yoktur, aksine ittifak edecek pek çok ortak değer vardır. O zaman Anadolu coğrafyasını huzursuz eden terör sorunu, hangi nedenlerden kaynaklanmaktadır sorusuna cevap aramak gerekir.

Bilindiği üzere Türkiye Cumhuriyeti Devleti, sınır ve rejim değişikliğinin doğal sonucu olarak birtakım sorunlarla karşılaşmıştır. Bunlardan en önemli olanları Ortadoğu coğrafyasının etnik gruplarından biri olan Kürtlerin; yeni oluşan Türkiye, Irak ve Suriye ile İran'da yani dört ayrı ülke sınırları içinde kalmış oluşlarının doğurduğu etnik parçalanmaydı. Bu nedenle sınırları dışında başlayan etnik olaylar, zaman zaman Türkiye'ye de sirayet etmiş ve benzer olaylar yaşanmıştır³.

- 2) XV. Yüzyılın ikinci yarısında Bitlis'te doğmuş Mevlana Âşık Şükri Bitlisi, yazdığı bir şiirde: *Türk ilen Türkem, Kürt ilen Kürdem / Evde koyunam, yabanda bir kurdam* demektedir (Serdar, 2008:9).
- 3) Örneğin 1935-1940 yılları arasında İran'da meydana gelen bir Kürt isyanı sırasında, İran ordusu tarafından imha edilmek amacıyla takip edilen Kürtler, Türkiye tarafından kurtarılarak Türkiye sınırlarından içeri alınmıştı. Kürtler, Van Gölü'nün doğu kısmına, Nazik Gölü'nün batısı ile Muş Ovası arasına ve Gevaş-Reşadiye arasındaki Kuzgunkıran Geçidi çevresindeki Kavar köyleri olarak bilinen kesime yerleştirilmişti. Yine 1927 yılında başlayan Ağrı Dağı (Hoybun) İsyanı sırasında, Irak Kürtlerinin lideri Molla Mustafa Barzani komutasındaki birlikler, bu isyana aktif bir şekilde katılmışlardı. Irak'ın 1991 yılında Kuveyt'i işgal edilişi ve ABD müdahalesi sonucu Kuveyt'ten çıkarılması sonrasında da öldürülme korkusu yaşayan 1,5 milyon Kürt, Türkiye sınırları içine alınarak toplu katliamdan kurtarılmıştı. Bugün Kuzey Irak, İran ve Suriye Kürtlerinin PKK sorununa doğrudan veya dolaylı müdahil olmaları da benzer olaylar arasında sayılabilir.

İkinci sorun ise Türkiye'nin Şer'i devlet yönetiminden, Cumhuriyetçi laik demokrasiye geçmiş oluşu nedeniyle, düzen değişikliğine ilişkin bazı hoşnutsuzlukların ortaya çıkmasıydı. Tek parti döneminde, Cumhuriyet rejiminin kazanımlarını halka iyi anlatılamaması ve inanç alanına yönelik bazı olumsuz uygulamaların ortaya çıkması, dini eğilimleri güçlü olan doğu toplumunda bir rejim karşıtlığı oluşturmuştu. Bu nedenle önce din eksenli devlet yapısından uzaklaştığı gerekçesiyle başlayan ve silah gücüyle bastırılan isyanlar, daha sonraki dönemlerde iç ve dış faktörlerin etkisiyle, kolaylıkla bir etnik soruna dönüştürülmüştür. Devletin, isyanları önlemek amacıyla, o günün şartlarında başka çözümler üretilmediği için uygulamak zorunda kaldığı, sert tedbirler içeren 1925 Şark Islahat Plânı gibi tepkisel eylemler, bugüne kadar toplumsal dokuyu zedelemek için kullanılan malzemelerden birini oluşturmuştur. Şark isyanlarının, bazı ülkelerin, Türkiye'nin etnik ve mezhepsel sorunlarının, yıpratıcı etkisini fark etmelerini sağlayıcı yönü de vardır.

Dünya üzerinde tek bir etnik yapıdan oluşan bir devlet bulmanın çok zor olduğu gerçeğine karşın, Türkiye'nin etnik sorunlarının büyüülmesi ve devamlı gündemde kalışı, ülkenin coğrafi konumunun merkeziliği ile Dünya siyasetinde etkili olan toplumlardan, kültürel bakımdan farklı oluşuyla yakından ilgilidir. Terörün etkili bir enstrüman olarak, ülkelere karşı kullanılabilme gerçeğini de görmek gerekir. Örneğin Rus Çarı I. Deli Petro döneminden beri sıcak denizlere inme arzusu taşıyan Rusya, aynı politikayı SSCB döneminde de sürdürmüştür. Söz konusu arzuyu, Batı İttifakı içinde yer alarak engellemiş olan Türkiye'yi, soğuk savaş yöntemleriyle tasfiye etmek isteyen SSCB, ilk olarak Kürtçülük hareketlerini desteklemiş ve bu hareketlerin bir ideolojik temele de dayandırılması gerektiğini görmüştü⁴. Bu nedenle Rusya'da ilk olarak Kürtlerin atasının Medler olduğu savından hareket eden, uydurma bir Kürt tarihi yazdırılmıştı (Minorsky,1960)⁵.

- 4) Ruslar, Osmanlı dönemindeki en etkili müdahaleyi, 1914 Molla Selim isyanı sırasında yapmışlardı. Vergi toplama memnuniyetsizliğiyle başlayan bu isyan, Rusya'nın Bitlis Konsolosluğu tarafından desteklenmiş ve etnik bir soruna dönüştürülmüştü. İsyanlılar, Konsolosluk binasında korunmuş ve barındırılmıştı. Ayrıca bu isyana Bitlis civarında yaşayan Ermeniler de katkı sağlamıştı (Celil,1992).
- 5) Rus tarihçiler Güneydoğu Toroslar üzerinde yaşayan Kardukları, Medlerle ilişkilendirmekte ve ilk Kürtler olarak tanımlamaktadırlar. Oysa MÖ 401 yılında, Güneydoğu Torosları aşarak Karadeniz kıyılarına ulaşmayı başaran paralı Grek askerlerinin komutanı KSENOPHON, Bitlis Çayı Vadisi'nde yaşayan Karduklardan bahsederken: bu toplumun o tarihte Medlerle savaş halinde bulunduğunu, Kardukların kendilerine tedbirsizce saldıran 120000 kişilik bir Med (Pers) ordusunu tamamen imha ettiği bilgisini vermektedir (Lloyd, 2003:141- Gökçöl,1984:108-Süslü,1993: 25). Bu nedenle Karduklarla, İran coğrafyasında yaşayan Medler arasında bir ilişki kurmak son derece yanıltıcı bir durumdur. Diğer yandan Afrasiyab (Alp Er Tunga) döneminde, Sakaların Karduk veya Kürt adlı bir boyunun Dicle Irmağı boylarına yerleştiği bilinmektedir (Akbulut,1995:38). Bu bilgilere karşın, Doğu Anadolu'da hiçbir zaman hâkimiyet kuramamış olan Medlerle, Anadolu'nun kadim topluluğu Kürtlerin yan yana getirilmesi, sorunlu bir bakış açıdır. Mesud Fanî (Bilgili)'ye göre ise Med kralları Turan ırkıdır. Yine Larousse Ansiklopedisi'nin Med maddesine göre: Güçlü Med ve Pers krallıklarını oluşturan ana unsurlar Türk ve Kürt topluluklarından meydana geliyordu (Larousse du XIXe siècle, Le peuple et la langue des Mèdes). Jules Oppert ve Maspero da *Histoire ancienne des peuple de l'Orient* adlı çalışmada aynı bilgiyi vermektedir. Bugünkü İran'da Azeriler ve Kürtler,

Türkiye'nin, yabancı gizli servislerin uyguladığı psikolojik savaş yöntemleriyle, 1970 yılından sonra adım adım etnik çatışma zeminine çekildiği söylenebilir. Bu yıllarda askeri ihtilal yapmak isteyenlerin de müdahaleyi ertelemeleri sonucu, Kürt etnik milliyetçiliği yaygınlaştı. Kürtçülük, 1975-1980 yılları arasında, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinin şehirlerde, sol düşüncedeki dernek çatıları altında (DDKD, ASKDER, DHKD ve TÖBDER) örgütlendi. Kürt varlığını reddeden 12 Eylül 1980 askeri darbesi sırasında, başta Diyarbakır olmak üzere çeşitli cezaevlerinde, suçluların yanı sıra suça bulaşmamış kişilerin de tutuklanması, yapılan işkence ve baskılar, Kürtçülüğün daha fazla taraftar toplamasını ve Marksist-Leninist ideolojiye sahip silahlı eylem yapan kanadın ortaya çıkmasını sağladı.

Uzun yıllar boyu terör sorununun çözümünün sadece silah gücüyle olabileceği düşüncesi etkin olunca, sorun çözümlenemedi ve daha da büyümüş oldu. Yine 1983 yılında Kürtçe konuşma yasağı getiren 2932 sayılı kanunun çıkarılması, bölücü terör örgütünün taraftar toplamasının alt yapısını hazırlamış oldu⁶. Bu kanun, 1991 yılında yürürlükten kaldırıldıysa da uygulandığı dönem aralığında, toplumsal tahribata neden oluşuna ilaveten⁷, Türkiye'yi de uluslar arası toplum karşısında savunulması güç bir pozisyonda bırakmıştı.

Türk Milliyetçileri de aynı dönemde başta Metris ve Mamak olmak üzere çeşitli cezaevlerinde benzer şartlar altında tutuldular, yargısız infaz ve sistematik işkence gibi insanlık dışı her türlü uygulamalardan geçirildiler. Diğer yandan 1980 ihtilalına giden süreçte de asıl zarar gören kesimin, gerek sağ gerekse sol gruplara ayrılmış Türk kökenli nüfus olduğu, daima hatırlanması gereken bir gerçektir. Nitekim güvenlikle sorumlu makamların verilerine göre; 12 Eylül 1980 öncesinde hayatını kaybeden yaklaşık 5000 gencin %90'ının Türk kökenli olduğu, Kürt kökenlilerin ise bu olaylardan minimum düzeyde etkilendiği anlaşılmıştı. Bugün Kürtler arasında propaganda konusu yapılan; sadece kendilerinin bu süreçten olumsuz etkilendikleri düşüncesi yanlış olup, Türkiye'de siyasi hayata müdahale edenler, toplumun her kesimini, ayırım yapmadan hedef olarak seçebilmektedir.

Mad veya Med olarak tanımlanıyor. O halde Türkler ve Kürtlerin başka kavim ve milletlerle değil, aynı coğrafyalarda ve hep bir arada yaşamasının, Ruslar veya batılıların empoze ettiği izah tarzı dışında bir açıklaması olmalıdır.

- 6) Bazı araştırmalarda Kürtçenin ilk kez 1925 Şark Islahat Plânı ile yasaklandığı ifade edilmektedir. Bu kanaat yanlış olup, 1925 planında Kürtçe konuşma yasağı getirilen yerler, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinin tamamı değil, zaten yaşayanlarının anadili Türkçe olan yerleşmelerdi. Plânda adı geçen yerleşmelerde Kürtçenin korunması hedeflenmişti.
- 7) Prof. Dr. Mümtaz'Er Türköne, 01.09.2005 tarihli *Zaman Gazetesi*'ndeki köşe yazısında, konu ile ilgili olarak şunları yazmıştı: 2932 sayılı yasa, Kürtçeye daha önce var olmayan yasaklar getirmişti. 1990'larda bu yasakların kaldırılması için gereksiz tartışmalar yaşanması bir yana; üzerinde durulması gereken en önemli husus, bu yasanın Kürtler üzerinde yarattığı kırılmadır. Bu tarihten bir yıl sonra başlayan ve 15 yıl devam eden silahlı kalkışma boyunca, bu yasanın koyduğu yasakların, kışkırtıcı bir motif olarak gündemde tutulduğunu inkâr edebilir miyiz? İlave olarak sorulm: Bu yasayla Türkiye ne kazandı?

Silahlı çatışma döneminin bazı bölümlerinde, PKK kesin yenilgiye uğratılmış ve minimize edilmiştir. Ancak 1987 yılında, Olağanüstü Hal (OHAL) uygulamasına geçilmesiyle birlikte, doğu bölgelerimizde sivil vatandaşları çatışmalarda potansiyel taraf olarak görme anlayışı nedeniyle (PKK'nın da istediği biçimde), Halk-Devlet ilişkilerini onarılması kolay olmayacak şekilde zedeleyen, sert tedbirlere başvuruldu. Gerçekten de halkı teröristlerden koruyamayan Devlet, binlerce kırsal yerleşmeyi boşaltmak gibi, bireylerin anayasal haklarının da ihlali anlamına gelen, akıl dışı bir yöntemi benimsedi. Aslında köylerin boşaltılması konusundaki bütün sorumluluğun Devlet birimlerinde olduğunu da ifade etmek yanlıcıdır. Çünkü çatışma ortamı nedeniyle meraların kullanılamaması, bölgenin en temel geçim kaynağı durumundaki hayvancılığın çökmesine neden olmuştu. Yine koruculuk sistemini kabul eden köylere PKK tarafından baskı uygulanması, güvenlik kuvvetlerinin koruculuğu kabul etmeyen kırsal yerleşmelere kuşkuyla yaklaşarak güvenlik operasyonlarını bu konularda yoğunlaştırması gibi nedenler, kırsal yerleşmelerin boşalmasının diğer nedenleridir.

Böylece Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinin şehirlerine yığılan ve en olumsuz şartlar altında yaşamaya zorlanan köylü nüfus, terör destekçilerinin istismarına da açık hale gelmiş oldu. PKK'ya katılan veya yandaşı partilere oy veren kitlenin ağırlıklı kısmı ise bu süreçte yerlerinden edilen, ruhsal çöküntüye uğramış kızgın ve küskün köylülerden oluşmaktadır (Aker vd., 2002: 97-103).

Türkiye'nin doğusunda belirtilen olumsuzluklar yaşanırken, Irak'ın Kuveyt'i işgal etmesinin ardından ABD ve müttefiklerinin Irak'a saldırması, bölge dengelerinde önemli değişikliklere yol açtı. Böylece Kuzey Irak, uluslararası siyasetin gündemine girmiş oldu. Çünkü Saddam Hüseyin'den Irak Kürtlerini korumak amacıyla, Irak'ın kuzeyinde 36. paralel ile Türkiye sınırı arasında Irak güçlerinin girmesi yasak olan bir *De Facto Alan* ilan edildi. Aynı alan 1991 yılında Amerikan, İngiliz ve Fransız birliklerinden oluşturulan ve *Çekiç Güç* adı verilen bir kuvvetin kontrolüne verildi. Türkiye'de konumlandırılmış bu kuvvetin alan kontrolü, 2003 yılına kadar sürdü ve Çekiç Güç, 1 Mart 2003 tarihli Bakanlar Kurulu kararıyla ortadan kaldırıldı.

Yaklaşık 12 yıl boyunca, Irak'ın kontrol dışı kalan bu alanına PKK iyice yerleşti ve kurumsallaştı. Çekiç Güç döneminde, Türkiye ile menfaat çatışması olan ülkelerin istihbarat ve askeri unsurları, lojistik, eğitim ve plânlama bakımından PKK'yı organize ettiler. Suriye Halep ve Şam'da, Lübnan Bekaa Vadisi'nde, İran Urmiye Gölü'nün güneybatısında, Yunanistan ise Larion kampında PKK üyelerinin silahlı eğitim almasına müsaade etti. Türkiye'de yaşayanların ne düşündüğüne bile bakılmaksızın, başta Fransa olmak üzere, birçok Avrupa devleti Kürtleri ezilen bir millet, PKK'yı da onun temsilcisi olarak görmek istedi. Aynı süreçte terör yandaşlarının yanı sıra işsiz Kürtler de terörden mağdur oldukları gerekçesiyle Avrupa ülkelerine sığındılar. Bu ülkelerde, Türkiye'den göç edenleri haraca bağlayan PKK kontrolündeki çeteler oluştu. Böylece Avrupa kaynaklarına dayalı olarak, malî açıdan güçlenen PKK, daha sonra bu ülkelerde asayiş bozukluğu ve uyuşturucu madde kullanımının yaygınlaşması gibi bazı olumsuz sonuçlara yol açtı.

Bazı Avrupa devletlerinin, destekledikleri terörün bir gün kendilerine yöneleceği gerçeğini kavramaları ve terörün bir bumerang etkisi yapma özelliği olduğunu anlamaları için 30 yıllık bir zaman diliminin geçmesi gerekti.

Türkiye ise varlığını tehdit eden bu duruma uzun süre etkili şekilde müdahale edemedi. Fakat 1998 yılında Suriye sınırına askeri yığınak yapılmasının ardından, dönemin Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Atilla Ateş'in, 16 Eylül 1998 tarihinde, Reyhanlı'da Suriye'yi tehdit etmesi, PKK'nın bu ülkedeki varlığının sonu oldu. Suriye, PKK Lideri Abdullah Öcalan'ı kendi topraklarından çıkarmak zorunda kaldı. Öcalan, Kasım 1998'den sonra Yunanistan, Moskova ve İtalya üzerinden Kenya'ya götürüldü. Burada uluslararası bir operasyonla ele geçirildi ve 15 Şubat 1999'da Türkiye'ye getirilerek İmralı cezaevine konuldu. Öcalan'ın yakalanmasından sonra PKK'nın silahlı kanadı, Suriye ve Türkiye'yi terk ederek, Kuzey Irak'taki Kandil Dağı'na yerleşti.

Türkiye bu olaydan sonra terörle mücadele konusunda psikolojik açıdan özgüven kazandı. Aynı dönemde sayısı yaklaşık 20000 kişiye ulaşmış PKK militanları, gerek ülke içi ve gerek ülke dışı operasyonlarla neredeyse bitme noktasına getirildi. PKK'nın yenilgiye uğratılması bir askeri başarıydı. Buna karşın 2001 yılından sonra Dünya konjonktüründeki gelişmeler, Türkiye'nin terörle mücadelesini güçleştirdi. Nitekim 20 Mart 2003 tarihinde ABD ve İngiltere öncülüğündeki koalisyon güçleri Irak'ı işgal etmeye başladıktan sonra Türkiye, de facto olarak, ABD ile sınır komşusu haline geldi. Böylece Kuzey Irak'a yerleşmiş PKK militanlarına yönelik, kara harekâtları da gerekli yoğunlukta yapılamadı. ABD, Irak'ın işgali öncesinde kendisine topraklarını (liman ve havaalanlarını) kullandırma yetkisi veren 1 Mart 2003 tezkeresinin, TBMM'de reddedilmesini de bahane ederek, Türkiye'nin harekât yeteneğini kısıtladı. PKK ise Irak'taki diğer terör örgütlerinin birer birer yok edilmesinin aksine korundu. Örgüt, Türkiye'ye söz dinletilemediği dönemlerde, rahatsız edecek bir koz olarak tutuldu. Son dönem İran ve İsrail ile ilgili gelişmelerde Türkiye'nin aktif rol oynaması, rezerv tutulan taşeron örgütün harekete geçirilmesi sonucunu doğurdu, sadece Mayıs-Haziran 2010 aylarında Türk Ordusu'na yönelik olarak yüzlerce saldırı gerçekleşti.

Gerçekten de PKK terör örgütünün, bir taşeron yapı olarak tutulduğunun pek çok kanıtı ortaya çıkmaktadır. ABD'li görevlilerin pek çok kez PKK'nın lojistik merkezi olan Kandil Dağı'nda fotoğraflanmaları izaha muhtaç bir durumdur. Diğer yandan Pulitzer ödüllü Amerikalı gazeteci Seymour Hers'in, 2004 yılında New Yorker dergisinde yayınlamış olduğu bir yazıda, İsrail'in Kuzey Irak'taki faaliyetlerine yer vermesi ile 2007 yılında İsrail ajanlarını Kuzey Irak'ta PKK militanlarına eğitim verirken görüntülemesi, ittifak ilişkileri içinde olduğumuz söylenen bazı ülkelerin de terörün önlenmesi konusunda, gerçek bir müttefik gibi davranmadıklarını gösteriyor.

Diğer yandan 2006 yılında PEJAK adını taşıyan ve Kürt milliyetçiliğine dayalı bir silahlı terör örgütü de ABD ve İsrail'in desteğiyle İran'da faaliyete geçirilmiştir. Bu örgütün, bilhassa İsrail'den aldığı silah desteğiyle, İran'ı yıpratma amaçlı olarak kurulduğu

bilinmektedir. PEJAK ve PKK aynı liderlik altında faaliyet gösterdiğinden, Türkiye'ye ve İran'a yapılan saldırılar da aynı merkezlerden destek alınarak yapılabilmektedir.

Özellikle İsrail'in Türkiye'deki Kürt sorununa ilgi duymasının stratejik sebepleri vardır. Çünkü Türkiye, İslâm Dünyasının en kuvvetli devletidir ve İsrail'in Filistin'e yönelik faaliyetlerine antipati ile bakan bir nüfus yapısına sahiptir. Türkiye'nin G20 içinde yer alacak bir ekonomik büyüklüğe ulaşmış oluşu ile Balkanlar, Kafkaslar ve Ortadoğu'da biriken sorunları çözmeye yönelik aktif bir dış siyaset izlemesi, Dünya Yahudilerini rahatsız etmeye başlamıştır. Dolayısıyla Yahudiler, eylem güçlerini dengeleyecek veya ortadan kaldıracak bir ülkeyi, rakip olarak görmekte ve kullanabileceği her yöntemle zayıflatmak istemektedir (Mearsheimer-Walt, 2008).

Bunlara ilaveten Yahudiler, Tanrı tarafından kendilerine vaat edilmiş topraklar (Arz-ı Mev'ud) diye nitelendirdikleri büyük bir coğrafyayı elde etmek gibi, dogmatik bir düşünce taşımaktadırlar (Tannah: Tekvin Bölümü, 13. Sayfa, 18. Ayet). Bu düşünceye dayalı olarak, İsrail Devleti'nin kurucusu olarak kabul edilen Theodor Herzl, 1897 yılında Basel'de toplanan I. Siyonist Kongresi'nde yaptığı bir konuşmada: *kuzey sınırımız Kapadokya dağları, güney sınırımız ise Süveyş Kanalıdır* demişti. İsrail'in radikal görüşlere sahip olan bir kesimine göre bu alan, Mısır'dan Güneydoğu Toroslara, hatta bir görüşe göre Fırat Irmağı'nın kaynaklarına kadar olan geniş bir bölgeyi kapsar.

Nesilden nesile aktararak bugüne ulaşmış olan Büyük İsrail Devleti fikri, Osmanlı Dönemi'nde de sıklıkla dile getirilmisti. Nitekim XIX. yüzyılın sonlarında, Theodor Herzl tarafından, devletin dış borçlarının kapatılması karşılığında Filistin'e yerleşme isteği dile getirilmişse de Sultan II. Abdülhamit Han döneminde buna engel olan bir denge politikası izlenmesi nedeniyle, başarılı olamamışlardı (Armaoğlu,1983:43). Bu nedenle Yahudiler, bir dönem kendilerine hamilik yapan Osmanlı Devleti'nin küçülmesi ve tarih sahnesinden çekilmesi için ellerinden geleni yaptılar.

Yahudilerin örgütlü gücü olan Mason teşkilatları, Devletin içine sızdırdıkları makam ve rütbe sahibi kişiler eliyle Mısır, Suriye ve Filistin topraklarında halk ve devlet ilişkilerini bozacak uygulamalar yaptırıldılar (Atay,1981). Böylece Arap coğrafyasında bir Osmanlı karşıtlığı oluştu. Birinci Dünya Savaşı sonlandığında ise Ortadoğu'da artık küçük ve güçsüz onlarca ülke kurulmuş oldu. Bu şekilde İsrail'in faaliyetlerine engel olabilecek güç ortadan kalktığı gibi, Ortadoğu coğrafyasının en önemli zenginlik kaynağı olan petrolün kontrolü, üretimi ve pazarlaması çok uluslu şirketlerin dolayısıyla da emperyalistlerin denetimi altına alınmış oldu. Bugün de benzer yöntemler, Türkiye'nin doğu bölgeleri için uygulamaya sokulmuştur.

Öte yandan ABD'de oldukça taraftar bulan ve Hıristiyan toplumunun tutucu kanadı olarak tanımlanan Evanjelistler, Yahudilerin Tanrı'nın seçilmiş halkı olduğu dogmasını onaylayan bir düşünceyi esas almaktadırlar. Bu grup, Mesih İsa'nın Kudüs'te tezahür bulacağına, bu nedenle ileri bir tarihte bütün Yahudilerin Hıristiyanlığa geçeceğine inanmaktadır. Yine kutsal toprakların Yahudilerin malı olduğunu, Yahudilerin Mesih'in gelişi

ile birlikte bir Dünya egemenliğine ulaşacağı, Armagedon olarak tanımladıkları bir büyük savaşa hazırlanmaları gerektiği gibi kehanetleri gerçek olarak kabul eden bir anlayış site-mine sahiptirler (Karaca, 2005).

Dolayısıyla ABD'li Evanjelistler, Türkiye'de terör faaliyetlerinin devamının İsrail'in yararına olduğu fikrindedirler. Kuzey Irak'ta PKK'nin tasfiyesinin bugüne kadar gerçekleşmemiş oluşunun, ABD'nin çeşitli kurumları içine bilhassa da Cumhuriyetçi Parti içine etkili bir şekilde yerleşmiş Evanjelistlerle doğrudan ilgisi vardır (FitzGerald, 2010). Avrupa devletlerinin ise terör örgütüne askeri malzeme satışı yaptığı ve örgüt elemanlarını barındırdığı bilinmektedir. Bu desteğin: PKK'nın Kürt özgürlük hareketi olarak algılanması, Avrupa devletlerinde bilhassa Fransa'da yoğunlaşan Ermeni nüfusun teşviki, rakip olarak algılanan Türkiye'nin meşgul edilmesi, zayıflatılması, Kürtlerin ucuz işgücü olarak görülmesi ve menfaat temini gibi gerekçelerle verildiği görülmektedir. Halen birçok devletin, dinî veya ekonomik gerekçelerle veya yanlış bilgilendirmenin doğurduğu hümanizma fikirleri nedeniyle, soruna dâhil olduğu dikkati çekiyor.

Aslında bazen terör, bazen de Kürt meselesi olarak nitelendirilen sorunun, Türkiye içinde toplumsal bir temele dayanmadığını, sadece dış güçler tarafından organize edilmiş bir hareket olduğunu iddia etmek yanıltıcı olabilir. Türkiye'de kimlik arayışı içinde olan, fakirlik sarmalı içinde olan ve çeşitli nedenlerle Devlet uygulamalarından memnuniyetsizlik duyan bir kitle vardır. Bu kitle içinden örgütün dağ kadrolarına katılımlar gerçekleşmektedir. Bununla birlikte PKK'nın yaklaşık 3500-4000 kişiye kadar inmiş olan dağ kadrosunun daha çok Irak, Suriye ve İran Kürtlerinden oluştuğu, Türkiye'den örgüte katılımların minimum düzeye indiği bilinmektedir⁸.

Uluslararası basın kuruluşlarının verdiği bilgilere göre: PKK'nın bir bölümü, Suriyeli bir Kürt (Fehman Hüseyin) tarafından yönetilmektedir. PKK örgütüne, 1915 tehcirinden etnik kimliğini gizleyerek kurtulmuş olan Türkiye Ermenileri ile tehcir sırasında Lübnan ve Suriye gibi ülkelere yerleştirilmiş olan Ermenilerin bugünkü nesillerinden de katılımlar olmaktadır. Yaklaşık çeyrek yüzyıllık bir sürede gözlenen bir başka olgu ise 1915 Ermeni tehciri sırasında, göç edenler tarafından, çetin yol şartlarına dayanamayacakları gerekçesiyle, Müslüman ailelere emanet edilmiş olan ve bu aileler tarafından kendi çocuklarından ayrı tutulmadan büyütülen Ermenilerin de Kürt kimliği altında PKK saflarına katılmakta olduklarıdır⁹. Dolayısıyla PKK terörü, daha çok komşu devletlerdeki Kürt ve Ermeni varlığına dayalı olarak sürdürülebilmektedir¹⁰.

8) Suriye Devlet Başkanı Beşşar Esad'ın 17 Temmuz 2010 tarihli Zaman Gazetesi'nde yayınlanan beyanatında: silah bırakmaları halinde PKK içindeki Suriye kökenli 1500 teröristi, ülkelerine kabul edebileceklerini açıklamış oluşu, yukarıda verilen bilgiyi doğrular niteliktedir.

9) Operasyonlarda ele geçirilen teröristlerin kimlik analizleri ve bir kısmının sünnetsiz oluşu, bu kanaati doğrulamaktadır.

10) Şeyh Sait İsyani'nin başladığı 1925 yılında, Şark bölgesinde saygı duyulan ve sözü dinlenen Bitlisli İslâm âlimlerine yapılan isyana katıl çağrısı: '*Türkler necip bir milletin evlatlarıdır. Türk milleti*

Dünya Ermenileri de Türkiye'deki Kürt etnik hareketini desteklemektedir. Bu destek iki amaca yöneliktir. Birincisi Türkiye'yi yıpratmak, ikincisi ise Kürt halkını hırpalamaktır. Çünkü Ermenice yayın yapan bazı gazetelerde ve Ermenistan Parlamentosu'nun kapalı oturumlarında: I. Dünya Savaşı yıllarında, Kürtlerden oluşturulmuş Hamidiye Alayları'nın, Ermeni isyanının bastırılmasında büyük bir rol oynadığını, 1915 Ermeni tehciri sırasında hayatlarını kaybeden Ermenilerin ölümlerinden Kürtlerin de sorumlu tutulması gerektiği tezleri sıklıkla gündeme getirilmektedir. Ermenilerin en temel amacı ise Doğu Anadolu Bölgesi'nin nüfus açısından zayıflatılmasıdır. Çünkü Ermenistan, Doğu Anadolu Bölgesi üzerindeki hak iddiasından henüz vazgeçmiş değildir. Nüfusu az olan bir bölge stratejik açıdan en kolay hedeftir. Bunu gerçekleştirmek için de Dersim İsyanı ve PKK kalkışması gibi bazı isyan hareketlerinin organizasyonunda, Ermenilerin de rol aldığı bilinmektedir¹¹. Bir parçalanma durumunda ise Doğu Anadolu'nun, Müslüman Kürtlere bırakılmayacağı gerçeğini görmek gerekir. Doğu Anadolu'nun kırsal nüfusunun her geçen yıl azalmakta oluşu, böyle bir tehdidin oluşabileceğinin belirtisidir.

Belirtilen bilgilerin ışığında şu sorulara cevap aranmalıdır: PKK ve uzantıları; Türkiye Kürtlerinin haklarını savunmak için mi eylemlerine devam ediyor? Tarihsel süreçte gelişmiş olaylar nedeniyle Türkiye'ye karşı kinlenmiş olanların, kanlı arzularını mı bilmeden gerçekleştiriyor? Türkiye'nin güçlenmesinin, hâkimiyet arzularına set çekeceğini hesaplayanlara mı, yoksa Türkiye'nin demokratikleşmesi sonucu iktidar alanlarını kaybedecek olanların, kirli emellerine mi alet oluyor? Artık tüm toplum kesimleri, bu soruları değerlendirmek ve gereğini yapmak gibi, vicdani bir mükellefiyetle karşı karşıyadır.

---

astırlardan beri İslamiyet'e hizmet etmiş, İslam'ın bayraktarlığını yapmış ve çok veliler yetiştirmiştir. Bunların torunlarına kılıç çekilmez. Siz de çekmeyiniz; teşebbüsünüzden vazgeçiniz. Millet, irşat ve tenvir edilmelidir' şeklinde cevaplanarak reddedilmişti (Tarihçe-i Hayat,2008:144). Diğer yandan kısa bir süre önce elim bir kazada hayatını kaybetmiş olan Türk milliyetçiliğinin sembol isimlerinden Muhsin Yazıcıoğlu, katıldığı bir televizyon konuşmasında kardeşlik olgusuna dikkati çekmiş: *'Türk eğer bir çay ise Kürt onun içinde erimiş şekerdir. Çay ve şekerin ayırlamayacağı gibi, Kürt ve Türk de birbirinden ayrılamaz'* demişti. Dolayısıyla gerçek bir Kürt'ün Türk'e, gerçek bir Türk'ün de Kürt'e bilinçli olarak zarar vermesi mümkün değildir. O halde eğitilmiş olmasına rağmen, keskin beyanatlar vererek kavgayı körükleyen veya tarafı olan kişilerin arka planı incelendiğinde, mutlaka ana yapıdan farklı oldukları görülecektir.

- 11) Bazı Ermeni grupları, 1915 yılında uygulamaya konan Tehcir Kanunu'ndan etkilenmemek amacıyla Tunceli Yöresi'nin bazı köylerine göç ederek yerleşmiş, kimliklerini gizlemiş, böylece de izlerini kaybettirmeyi başarmışlardı. 1937-1938 yıllarında Seyit Rıza önderliğinde başlayan ve trajedik olaylara sahne olan Dersim İsyanı da Kürt kimliğine bürünmüş Ermeniler ve Fransız-Rus ajanları tarafından organize edilmişti. İsyan ateşi de daha sonra Fransa'ya iltica edecek olan Ermeni kökenli Demirci Mustafa'nın (Ateş) Kahmut Köprüsü'nü yıkmasıyla yakılmıştı. Bugün yörede bölücü terör örgütü mensuplarına lojistik destek verenler arasında, belirtilen gruba mensup olanlar azımsanmayacak orandadır.

II. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde Yapılan Seçimlerin Analizi ve Terör Boyutu

Şiddeti bir yöntem olarak seçmiş olan PKK, kurduğunu olduğu partiler aracılığıyla siyaset de yapmaktadır. Seçimlerde terör örgütü adına toplanan oylara dayalı olarak, bu partilerin Kürtleri temsil etme yeteneğinde olduğu iddia edilmektedir. Bununla birlikte PKK çizgisinde olan partiler, TBMM'ye girebilmek için gerekli olan %10 ülke barajını şimdiye kadar aşamamıştır (en fazla oy aldıkları 2009 yılında %5,2). Ancak PKK terör örgütünün siyasal kanadı gibi davranan partiler, bazı dönemlerde ulusal partilerin içinde yer alarak veya bağımsız aday seçtirerek TBMM'ye girmiş, hatta grup kurabilmiştir. Yerel yönetimlerde ise herhangi bir baraj söz konusu olmadığı için PKK'nın belirlediği kişiler, o tarihte efektif olan bir Kürtçü parti adaylığıyla doğrudan seçimlere katılmaktadırlar. Demokratik olduğu iddia edilen seçimler, şeklen kurallara uygun gözükse bile, örgütün kullandığı yöntemler, seçmenlerin hür iradesini teslim alan, terör merkezli bir siyaset tarzını yansıtmaktadır.

Gerçekten de Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde, terör örgütünün şehir yapılanmasını veya siyasal kanadını teşkil eden kitlenin sayıca az olmasına karşın, DTP ve ona benzer partilerin, PKK'nın tehdit edici silahlı gücüne dayalı olarak, daha fazla sayıdaki seçmeni etkileri altında tuttukları tespit edilmiştir. Bilhassa kırsal yerleşmelerde, seçim öncesi yapılan tehditler sonucu, PKK'nın işaret ettiği aday lehine, tüm oyların kullanıldığı gözlenmektedir. Nüfusu 20000'in altında olan ve DTP tarafından kazanılan seçim bölgelerinin çoğunda, tehdit ve yıldurmalar nedeniyle, iktidar partisinin bile, oy kullanılan konumlarda müşahit bulunduramadığı dikkati çekiyor. Hatta diğer partilerde aday olabilecek iyi eğitilmiş şahsiyetler, şayet bir aşiret veya dinî yapı desteğine sahip değillerse kolaylıkla sindirilmekte ve adaylıktan vazgeçirilebilmektedir.

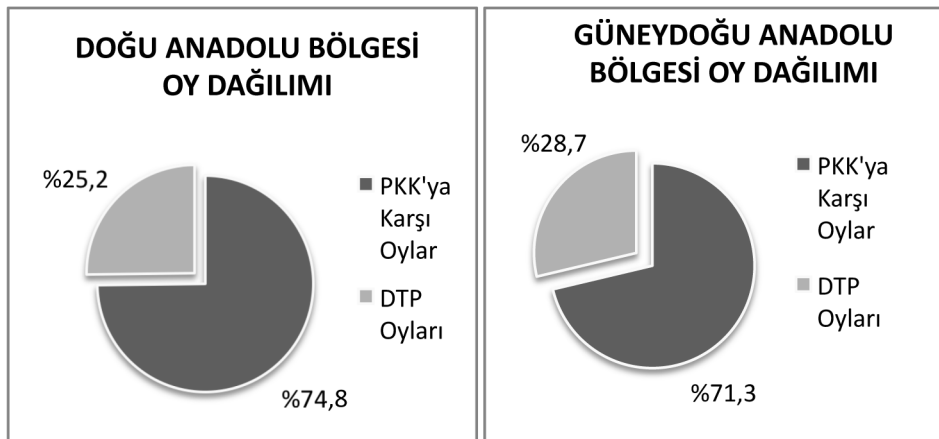
Doğal engeller nedeniyle ulaşım şartları iyi olmayan az nüfuslu yerleşmeler halkının, seçim sonrasında PKK tehdidi altına girme endişesi taşıması veya can korkusu nedeniyle, oylarını blok halinde örgüt tarafından işaret edilen kişi veya partilere verdikleri bilinmektedir. Dolayısıyla bölgede demokratik arzunun tecelli ettiği bir seçim değil, silah zoruyla neticelenen bir seçim ortamı söz konusudur.

Kürtlerin temsilcisi olduğu iddiasında olan parti (DTP), bölgede zorbalığa dayanan yöntemlerle, kendi lehine oluşturduğu uygun ortama rağmen, 2009 yılı yerel seçimlerinde Doğu Anadolu Bölgesi'nden ancak %25,2, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden ise %28,7 oranında oy alabilmiştir (Tablo 1, Grafik 1). DTP'nin oy oranı, bazı illerde %5'in bile çok altına düşebilmektedir. Bu durum her iki bölge halkının da PKK'nın aşırı taleplerini sakıncalı bulduğunu ve ağırlıklı olarak Türkiye'nin bütünlüğünden yana tavır aldığını göstermektedir. O halde bölge halkının temsilcisi olma iddiasıyla ortaya çıkmış, terör örgütünün desteklediği partilerin, halkın iradesini temsil yeteneğinden uzak olduğu söylenebilir.

Tablo 1. Türkiye’de Son Yapılan Seçim Olan 2009 Yılı Yerel Seçimlerinde PKK’nın Siyasal Uzantısı DTP’nin İl Genel Meclisi Seçimlerinde Aldığı Oyların Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerine Göre Dağılımı.

Doğu Anadolu Bölgesi İlleri	Toplam Geçerli Oy	DTP	%si	Güneydoğu Anadolu Bölgesi İlleri	Toplam Geçerli Oy	DTP	%si
Ağrı	193965	73824	38,1	Adıyaman	295554	17159	5,8
Ardahan	54895	7260	13,2	Batman	182223	97588	53,6
Bingöl	114975	23639	20,5	Diyarbakır	633606	377637	59,6
Bitlis	130613	36405	27,9	Gaziantep	753249	38719	5,1
Elazığ	211209	9213	4,3	Mardin	279471	131575	47,1
Erzincan	119650	629	0,5	Siirt	119789	45240	37,7
Erzurum	375254	20926	5,6	Şanlıurfa	618480	119431	19,3
Hakkâri	102376	73208	71,5				
Iğdır	80746	35247	43,7				
Kars	144540	26804	18,5				
Malatya	396777	5108	1,3				
Muş	153295	68964	45,0				
Şırnak	154220	92492	59,9				
Tunceli	44725	8952	20,0				
Van	394974	190281	48,2				
Toplam	2672214	672952	25,2	Toplam	2882372	827349	28,7

Kaynak: <http://secim.ih.com.tr/Bolgeler.aspx?il=0&ilce=0&belde=0&parti=0&skod=1063>

Grafik 1. Türkiye’de 2009 yılı yapılan yerel seçim sonuçlarına göre terör örgütü PKK’nın siyasal kanadı olan DTP’nin Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde Aldığı Oyların Bölgesel Oranları.

Doğu Anadolu Bölgesi'nde nüfusu 20000'i aşan şehrsel yerleşmelerde, Kürtçü partilerin seçim kazanmasında etkili olan en önemli faktör, muhafazakâr partilerin, hatta muhafazakâr-milliyetçi partilerin birbirleriyle kıyasıyla rekabet etmiş olmalarıdır. Nitekim 2009 yılı yerel seçimlerinde AKP-SP rekabeti: Bitlis ilinin Tatvan ilçesinde, Ağrı ilinin Patnos ilçesinde ve Van il merkezinde, AKP-MHP rekabeti de Iğdır il merkezinde DTP'nin seçim kazanmasına neden olmuştur. Dolayısıyla partiler arasındaki rekabetten yararlanmasına rağmen, DTP, aynı seçimlerde Doğu Anadolu Bölgesi'nin şehir niteliği taşıyan 29 yerleşmesinden sadece 13'ünde seçim kazanabilmiştir. Seçim kazanmış olduğu merkezlerin ise 8'inde %50'lik oy oranını aşabilmiştir. Bu merkezler ise genellikle güvenlik zafiyeti yaşanan sınır boylarında (Doğubayazıt, Van, Hakkâri, Yüksekova) veya doğal şartları nedeniyle erişilmesi güç alanlardadır (Tunceli, Bulanık ve Malazgirt). Geriye kalan 16 şehrsel yerleşmede ise DTP hiçbir varlık gösterememiştir (Tablo 2, Grafik 2).

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde ise yerel seçimlerde DTP, şehrsel nitelikli 42 yerleşmeden 15'inde (%35) seçim kazanabilmiştir. Bu bölgede de DTP'nin partiler arası rekabetten yararlanarak, bazı şehirlerde belediye başkanlığı kazandığı (Kurtalan, Kozluk, Suruç ve Viranşehir) anlaşılmaktadır. Bununla birlikte anılan partinin belediye başkanlığı kazandığı diğer şehirlerde, Doğu Anadolu Bölgesi'nin aksine, yüksek oy oranlarına ulaştığı dikkati çekmektedir. Aynı şehirlerde, AK Parti dışında kalan siyasî partilerin, hiçbir varlık gösteremediği de vurgulanması gereken diğer bir husustur (Tablo 3, Grafik 3). Dünyada sosyal sorunlara en çok eğilim gösteren ve çözüm yolları üretme yeteneğinde olan sosyal demokrat partiler bile, bölgenin siyasî hayatından silinmiş gibidir.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin bazı şehirlerinde DTP'nin seçim başarısı göstermiş oluşunun birtakım toplumsal nedenleri vardır. Bu şehirler analiz edildiğinde çoğunluğunun büyük miktarda göç aldığı anlaşılıyor. Bilindiği üzere TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu'nun 1997 yılında hazırladığı bir rapora göre; ağırlıklı olarak 1985-1999 yılları arasında, 945 köy ve 2523 mezra yerleşmesi boşaltılmıştı. Resmi verilere göre boşaltılan kırsal yerleşmelerden toplam 350-400 bin civarında insan yerinden olmuş, kendi isteği dışında göç etmek zorunda kalmıştır.

Bir kısmı güvenlik güçleri tarafından boşaltılan bir kısmı da PKK'nın baskı yaparak boşalttığı yerleşmelerden göç edenler ile terörün olumsuz etkilerinden sakınmak amacıyla diğer kırsal yerleşmelerden kendi istekleriyle göç eden yaklaşık 1,5-2 milyon kişi, ilk etapta Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'nin şehirlerine yerleşmiştir. Maddi durumu iyi olanlar ve bölge şehirlerinde bir dayanak noktası bulamayanlar ile Türkiye'nin diğer bölgelerinde yerleşik yakınları olanlar, ikinci aşamada Türkiye'nin her tarafına dağılmış bulunmaktadır.

Tablo 2: Doğu Anadolu Bölgesi'nde PKK Terör Örgütünün Siyasal Kanadı Olduğu Gerekeçle Kapatılan Demokratik Toplum Partisi'nin 2009 Yerel Seçimlerinde Belediye Başkanlığı Kazandığı Şehirsel Merkezler ve Aldığı Oy Oranının Diğer Partilerle Mukayesesi (yerleşmeler kuzeyden güneye doğru sıralanmıştır).

DTP'nin Seçim Kazandığı Merkezler	Toplam Kullanılan Oy	DTP	%si	AK Parti	%si	SP	%si	MHP	%si	CHP	%si	Diğer	%si
Iğdır	32660	12941	39,6	9975	30,5	256	0,8	8845	27,1	173	0,5	470	1,5
Doğubayazıt	22267	13577	61,0	7774	34,9	130	0,6	99	0,4	167	0,8	520	2,4
Kağızman	7893	2155	27,3	1989	25,2	568	7,2	1970	25,0	1200	15,2	11	0,1
Patnos	20371	6299	30,9	4593	22,5	3139	15,4	64	0,3	181	0,9	6095	30,0
Tunceli	13448	4035	30,0	2909	21,6	18	0,1	55	0,4	2027	15,1	4404	32,8
Bulanık	8420	4491	53,3	3192	37,9	653	7,8	30	0,4	17	0,2	37	0,4
Malazgirt	7429	3755	50,5	3651	49,1	1	0,0	-	-	5	0,1	17	0,2
Van	139801	74847	53,5	54748	39,2	5044	3,6	1171	0,8	1063	0,8	2928	2,1
Tatvan	25044	9212	36,8	8704	34,8	6657	26,6	105	0,4	134	0,5	232	0,9
Hakkâri	27993	22449	80,2	4231	15,1	299	1,1	204	0,7	331	1,2	479	1,7
Yüksekova	23264	19620	84,3	3201	13,8	68	0,3	92	0,4	-	-	283	1,2
Şırnak	21667	11645	53,7	9230	42,6	-	-	174	0,8	110	0,5	508	2,4
Ergani	28640	16061	56,1	9754	34,1	1879	6,6	229	0,8	182	0,6	535	1,8
Toplam	378897	201087	53,1	123951	32,7	18712	4,9	13038	3,4	5590	1,5	16519	4,4

Kaynak: <http://secim.haberler.com/2009/>

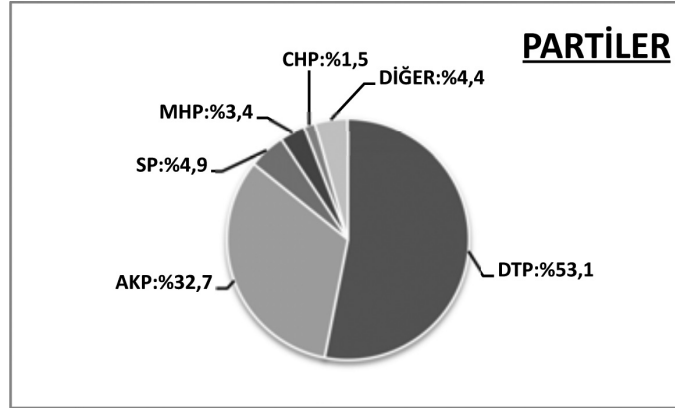
Not: 20000' in üzerinde nüfusu bulunan yerleşmeler, şehir kategorisinde değerlendirilmektedir.

Tablo 3: Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde, PKK Terör Örgütünün Siyasal Kanadı Olduğu Gerekçeyle Kapatılan Demokratik Toplum Partisi'nin 2009 Yerel Seçimlerinde Belediye Başkanlığı Kazandı Şehirsel Merkezler ve Aldığı Oy Oranının Diğer Partilerle Mukayesesi (yerleşmeler kuzeyden güneye doğru sıralanmıştır).

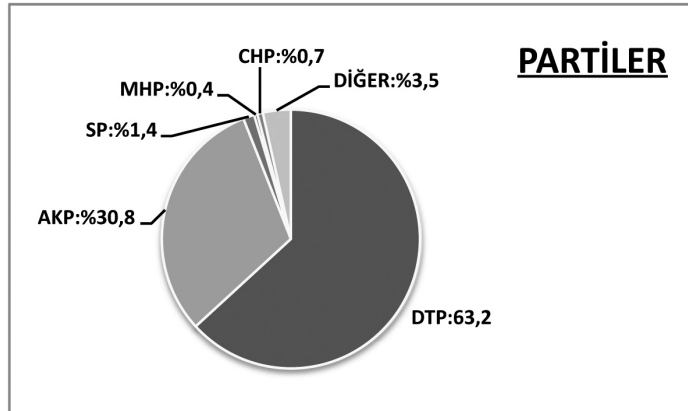
DTP'nin Seçim Kazandı Merkezler	Toplam Kullanılan Oy	DTP	%si	AK Parti	%si	SP	%si	MHP	%si	CHP	%si	Diğer	%si
Silvan	15901	11264	70,8	4159	26,2	166	1,0	88	0,6	63	0,4	161	1,0
Kurtalan	11169	5289	47,4	4703	42,1	1035	9,3	21	0,2	6	0,1	115	0,9
Siirt	50629	25027	49,4	23178	45,8	395	0,8	547	1,1	933	1,8	549	1,1
Batman	121014	72206	59,7	44355	36,7	1889	1,5	296	0,2	348	0,3	1920	1,6
Kozluk	8827	3790	42,9	2991	33,9	2002	22,7	11	0,1	11	0,1	22	0,3
Diyarbakır	360049	234990	65,3	113374	31,5	2006	0,6	863	0,2	1815	0,5	7001	1,9
Bismil	21880	15415	70,5	5962	27,2	148	0,7	87	0,4	113	0,5	155	0,7
Cizre	39677	29370	74,0	8982	22,6	190	0,5	339	0,9	278	0,7	518	1,3
Silopi	30070	18100	60,2	10650	35,4	-	-	367	1,2	614	2,0	339	1,2
İdil	6979	4928	70,6	949	13,6	-	-	80	1,1	211	3,0	811	11,7
Suruç	20971	9071	43,3	6437	30,7	270	1,3	2	0,0	54	0,3	5137	24,4
Kızıltepe	48488	37892	78,1	7504	15,5	2067	4,3	249	0,5	471	1,0	305	0,6
Nusaybin	29124	23998	82,4	3762	12,9	89	0,3	181	0,6	-	-	1094	3,8
Viranşehir	31157	14666	47,1	11163	35,8	893	2,9	305	1,0	359	1,2	3771	12,0
Ceylanpınar	17395	8242	47,4	2200	12,6	204	1,2	43	0,2	95	0,5	6611	38,1
Toplam	813330	514248	63,2	250369	30,8	11354	1,4	3479	0,4	5371	0,7	28509	3,5

Kaynak: <http://secim.haberler.com/2009/>

Not: 20000'in üzerinde nüfusu bulunan yerleşmeler, şehir kategorisinde değerlendirilmektedir.

Grafik 2. Doğu Anadolu Bölgesi'nde, 2009 Yerel Seçimlerinde, DTP'nin Seçim Kazandığı 13 Şehirde Kullanılan Oyların Siyasal Partilere Göre Dağılımı.

Grafik 3. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde, 2009 Yerel Seçimlerinde, DTP'nin Seçim Kazandığı 15 Şehirde Kullanılan Oyların Siyasal Partilere Göre Dağılımı.

Örneğin sadece Diyarbakır ilinde boşaltılmış olan 90 köy ve 304 mezra yerleşmesinden 7600 hanenin (43644 kişi), Diyarbakır şehrine göç ederek yerleştiği tespit edilmiştir (Ersoy-Şengül,2000). Bu nedenle göçmenler ve daha sonra Diyarbakır'da dünyaya gelenler, önemli bir nüfus yoğunluğu oluşturmuştur. Diyarbakır şehrinde toplam seçmen sayısı 360049 olup, 234990 seçmen DTP'ye oy vermiştir. Şehre, 1997 yılından sonra çeşitli yörelerden göç eden 80000 nüfusun, günümüzde 100000'e ulaştığı tahmin edilmektedir. Bu durum, karşı oy kullanan 1225059 seçmenin, Diyarbakır'ın yerli nüfusuna karşılık

geldiğini gösterir. Göçmen niteliğindeki nüfusun genellikle vasıfsız oluşu ile yeni iş alanları üretilmemesi, şehirdeki işsizliği %60-70 oranına kadar yükselmiştir (Dağ vd,1998). İşsizliğin en önemli belirtisi ise binlerce insanın gün boyunca Diyarbakır sokaklarında dolaşması ve kahvehanelerin sayıca artış göstermesidir. PKK sempaticileri partilerin, yerel seçim kazandığı yerleşmelerin neredeyse tamamında, Diyarbakır'a benzer demografik gelişmelerin meydana geldiği gözlenmektedir.

Bölge şehirlerinde kötü şartlarda hatta eskiden ahır olarak kullanılan mekânlarda bile yaşamak zorunda kalan bu öfkeli nüfus kitlesi, PKK tarafından kolaylıkla etkilenmektedir. Dikkatini etnik sorunlara yönelttiği için şehircilik anlamında hizmet üretemeyen bazı yerel yönetimlerin de bu kitleyi oy deposu olarak görmesi nedeniyle, sorunlarına çözüm getirilmemekte ve kışkırtılarak sokak eylemleri yaptırılmaktadır. Belirtilen nedenlerle, başta Diyarbakır ve Van olmak üzere göç alan bölge şehirleri, artık köyleşen ve Devlet otoritesi hissedilmeyen yerleşmeler konumuna gelmiş durumdadır (Deniz-Etlan:2009).

Göç alan şehirlerin yerli haklı ise genellikle gruplar halinde hareket eden, cana ve mala zarar veren göçmenlerden, son derece rahatsız olmuş durumdadır. En önemli sorun ise bir bölümü Türk olan yerli halkın, Devletin güvenliklerini sağlamada duyarsız kalmış oluşu nedeniyle, çeşitli yöntemlerle göçe zorlanmasıdır. Birçok yerde nüfus dengesi, terör destekçilerinin lehine olacak şekilde değişmektedir. Bununla birlikte yapılan saha araştırmalarının sonuçlarına göre: PKK'nın siyasal uzantısı partilere oy veren insanların da terör olaylarından bıkkınlık duyduğu, günlük siyasî gelişmelerden etkilenerek sıklıkla fikir değiştirdiği, bazı toplumsal ve ekonomik taleplerinin karşılanması durumunda, terör örgütüne destek vermekten vazgeçecek bir kitle özelliği taşıdığı söylenebilir.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde ayrılıkçı hareketleri besleyen terör faaliyetlerini artık fakirlikle de tam olarak ilişkilendirmek doğru bir yaklaşım olmamaktadır. Çünkü DTP'nin çok yüksek oy oranlarına sahip olduğu yerleşmeler, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin güney kenarında platoların sona erdiği Suriye sınırı boyunca sıralanmış ovalar zincirinin başladığı alanlardadır (Tablo 3). Belirtilen konular 1970 yılından beri uygulanan Türkiye'nin en kapsamlı insan odaklı bölgesel kalkınma projesi olan GAP Projesi'nden, en çok yararlanacak konulardır.

Zaten Türkiye, diğer bölgelerinin fakirleşmesi pahasına, projenin 32 milyar dolar olarak hesaplanmış toplam maliyetine yakın bir yatırımı gerçekleştirmiş durumdadır. Güneydoğu Anadolu Bölgesi, toplam 1,82 milyon hektarlık araziye sulayacak sistemin, önümüzdeki 2-3 yıl içinde tamamlanması durumunda, Türkiye'nin en değerli tarım arazilerine ve en varlıklı ailelerine sahip olacaktır. Bu yörelerde terörün etkili olmasının en önemli nedeni ise etnik milliyetçiliğin yaygınlaşmasına ve rahat hareket etmesine uygun bir zeminin oluşmasıdır. Çoğu açlık sınırında yaşayan, Türkiye'nin fedakâr halkından, çeyrek yüzyılı aşan bir süreden beri toplanan vergilerle, aydınlık bir geleceğe doğru yol alan, bu nedenle minnet hisleriyle dolu olması gereken Güneydoğu Anadolu halkının; ne yaptığı, nasıl davrandığı veya kime destek verdiği ve gelecekte meydana gelebilecek olaylardan ne şekilde etkilenebileceği gibi hususları, bir kez daha düşünmesi bir zorunluluktur.

Sonuç olarak, şiddet ikliminin hâkim olması nedeniyle, bölge halkında normal seçmen davranışları oluşmamaktadır¹². Ayrıca Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da seçim sisteminin de sağlıklı şekilde işletilemediği açık bir gerçektir. O halde bu bir Devlet zafiyetidir. Bölge halkının can güvenliğinin korunması ile serbest iradesini kullanabileceği bir seçim ortamı oluşturmak gerekir. Seçim güvenliğinin temini ise terörün devamı veya sonlanması konusunda anahtar role sahip olacaktır. Bölgede şiddetin dilini kullanan ve açık bir şekilde terör propagandası yapan partilerin ise meşru zeminlerde siyaset yapmaya yönlendirilmesi gerekir. Terörle beslenmeyen ve siyasi rekabete dayalı bir ortam sağlanabildiği takdirde, doğu bölgelerinin gerçek sorunlarını dile getirecek, yeni siyasal oluşumlar da ortaya çıkabilir. Bu da bölgede Devlet otoritesinin tam anlamıyla sağlanması ve halkın bilinçlendirilmesiyle mümkündür.

Diğer yandan terör faaliyetlerinin yoğun olduğu illerin kırsal yerleşmelerinde, seçim sandığı kurulması akılcı değildir. Halka köylerinde değil, şehirsiz yerleşmelerde oy kullanılması, seçmenin hür iradesinin tecellisini sağlayacak ve kırsal yerleşmelerin siyasi tercihlerinden dolayı hedef haline gelmesini önleyecek bir tedbir olabilir. Halkın, terör örgütünün dayatmaları karşısında Devlet desteğini arkasında hissetmesi, huzurun temini bakımından önemlidir. Diğer bir husus ise TBMM’nin iradesiyle yapılacak, demokratik hakların geliştirilmesine yönelik reform çalışmalarında, halkın doğrudan muhatap alınması gerekir.

III. PKK Terörünün Sürdürülme Gerekçeleri ve Terörün Sonlandırılması İçin Alınması Gereken Tedbirler

Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin demokratikleşme hamleleri nedeniyle, PKK terörünün zemin bulduğu ortam şartlarından oldukça uzaklaşmış bulunmaktadır. Çünkü Kürtçe konuşma yasağı kaldırılmış, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde uzun süre uygulanan ve halkı bezdiren Olağanüstü Hal Yönetimi’ne son verilmiş, TRT’de Kürtçe yayın yapan bir kanal devreye almış, bölgede sıklıkla ortaya çıkan faili meçhul cinayetler ve sistematik şekilde süren işkence ortamı sonlandırılmıştır. Diğer yandan 2004 yılında: 5233 Sayılı *Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşlanması Hakkındaki Kanun*, 2005 tarihinde Bakanlar Kurulu tarafından kabul edilen: *Yerinden Olmuş Kişiler Sorunu ve Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Projesi (KDRP)* ve 2010 yılında yürürlüğe giren 6008 sayılı teröre bulaştırılmış çocukları koruma amaçlı kanun toplumsal barışı hedefleyen yasal çalışmalardan bazılarıdır. Bu çalışmalarla terörden zarar görenlerin mağduriyetleri önemli ölçüde giderilmiş ve boşaltılan köylere geri dönüş son derece kolaylaşmıştır.

Bu gelişmeler karşısında PKK ve onun çizgisindeki oluşumlar, Türkiye’nin ikiye bölünmesini savunan düşüncenin artık halktan yeterli destek bulamayacağı gerçeğini fark etmiş ve ayrılma talepleri gündemden kaldırmıştır. Buna karşılık örgüt, sivil uzantıları aracılığıyla, varlığını devam ettirebilmek kaygısıyla bazı konuları sürekli gündemde

12) Bölge halkında, psikolojide *cellâdına âşık olmak* diye tabir edilen, şiddete karşı direnmek yerine, güce teslim olma sendromu yaşanmaktadır. Bu nedenle bölge halkını seçim sonuçlarından dolayı kınamak yanlış bir davranış biçimidir.

tutmaktadır. Bunlardan ilki Anadolu'nun doğusunun Kürtlere ait olduğu ve Türklerden daha eski olmaları nedeniyle bir hak kaybına uğradıkları iddiasıdır. Bu iddiaya dayalı olarak anadilde eğitim hakkının verilmesi, demokratik özerklik, daha önce değiştirilmiş yer adlarının iadesi ve köy koruyuculuğu sisteminin kaldırılması gibi talepleri gündemde tutmaktadırlar. Söz konusu talepler ise bilimsel açıdan şu şekilde analiz edilebilir:

• **Bölgesel sahiplik iddiası:** Türklerin, sanıldığı aksine, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde en az Kürtler kadar köklü bir yerleşme tarihine sahip olduğu, bilimsel çalışmalarla açık bir şekilde ispatlanmıştır. Anadolu'nun ilk sakinlerinden olan Kimmerler, İskitler, Sakalar, Kıpçaklar (Kırzioğlu, 1992), Hazarlar (Kalafat, 1992:34) ve Komuklar (Maspero, 1978) gibi Proto-Türklerin, belki Kürtlerden de önce bölgeye yerleşen Türk boyları olduğu söylenebilir. Diğer taraftan Doğu Anadolu'da Urartuların atası olan Hurrilerin, İç Anadolu'da Hititlerden önce yaşayan Hattilerin ve Mezopotamya'da yaşayan ve yazıyı kullanarak tarihi çağları başlatan Sümerlerin, Türkçenin gramer yapısıyla birebir örtüşen eklemeli bir dil yapısına sahip oldukları bilimsel verilerle kanıtlanmış durumdadır (Erzen, 1992:21-Fırat,1998).

Tarihsel yer adları, göçler ve siyasi mücadeleler ile ilgili yapılan bilimsel araştırmaların çoğunda, Doğu Anadolu'nun kırsal nüfusunun, bilhassa da Güneydoğu Toroslar üzerindeki kırsal yerleşmelerde yaşayanların büyük oranda Saka boylarından oluştuğu hususu ileri sürülmektedir (Togan, 1969-Türközü,1982:232-237-Akbulut,1995:38). O halde Türk soyundan gelen ve 1021 yılından önce Anadolu'nun doğusuna yerleşen toplum kesimlerini, Kürtçe konuşmayı benimsemiş olmaları nedeniyle yok saymak, sadece Selçuklu göçleri sırasında Anadolu'ya yerleşen Türkler ile Kürtleri değerlendirme konusu yapmak, yanlış sonuçlara varılmasına neden olacaktır.

Diğer yandan, Selçuklu göçleriyle birlikte bölgeye yerleşen bazı Türk aşiretlerinin pek çok konumda kimliğini koruyarak yoğunluk kazanmasına karşılık, bir kısmının ise kendilerinden önce bölgeye yerleşen eski Türk boyları gibi asimilasyona uğrayarak Kürtleştiği bilinmektedir¹³. Günümüzde bu grupların bir bölümünün, Kürtçe konuşmayı benimsemiş olmalarına rağmen, Türk kimliğinin farkında oldukları dikkati çekmektedir.

13) Örneğin Yukarı Murat Bölümü'nde yaşayan Saka, Küçük Arsaklı, Kıpçak ve Çağatay boyları, Diyarbakır ve Siverek çevresine yerleşen Akkoyunlu ve Karakoyunlu Türkmenleri, Van Gölü Havzası'na yerleşen Hazarlar, 1231 yılında Silvan'a yerleşen Ahlat Selçukluları, 1231 yılında Yassıçimen Savaşı'nı kaybettikten sonra Munzur Dağlık Yöresi'ne sığınan Harezmliler (dağılan askerler aileleriyle birlikte Erzincan Ovası üzerinden Munzur Dağlık Yöresi'ne sığınarak burada yerleşmişler ve Selçuklu ordusunun takibinden korkmaları nedeniyle Kürtçe konuşmaya başlamışlardı), Abbasi döneminde Mardin-Midyat eşiğinin üzerindeki köylere yerleştirilen ve bugün Malhalmice (Türkçe, Kürtçe ve Arapça karışımı bir dil) olarak bilinen yerel bir şiveyi konuşan Türkistan ve Özbekistan menşeli Türkmenler, Bitlis'te Sökmenoğlu ve Dılmaçoğlu Türkmenleri, Malazgirt Savaşı'ndan sonra Güneydoğu Toroslar üzerine yerleştirilen Kıpçaklar, Üzlar, Peçenekler ve Avar Bolkarları (genellikle sarışın, mavi veya yeşil gözlü insanlar), Elazığ ve Bingöl çevresinde yaşayan Zazalar, Urfa civarında varlığını sürdüren Karakeçililer ile Mardin ve Hasankeyf civarına yerleşen Artuklular, Divriği merkezli Mengücekoğlu Beyliği'ni kuran Türkmenler, Mezopotamya düzlükleri ve Doğu Anadolu dağları arasında göçebe hayvancılık yapan Türkmen Göçerler (Şavaklar, Beritanlar ve Alikanlar gibi), Kürtleşen Türklerle misal olarak verilebilir. Yine Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinin pek çok yöresinde, benzer binlerce örneği kolaylıkla bulmak mümkündür.

Dil değişiklikleri konusu ise ayrıca incelenmesi gereken bir husustur. Dilin bugünkü biçimde etnik bir anlam ifade etmediği dönemlerde, bazı Türk boylarının bölgesel temalar sonucu Kürtçeyi konuşma dili olarak benimsediklerini ortaya koyan araştırmalar vardır. Ayrıca anadil değişikliğinin bazı nedenleri de vardır. İlk neden, Şah İsmail döneminde Anadolu'ya yerleşmiş Türkmenlerin, İran'a zorla göç ettirilmeleri sırasında, Doğu Anadolu'dan gitmek istemeyenlerin, Kürt gruplarının içinde kalmak ve Türkçe konuşmamak suretiyle, zorunlu göçten kurtulma arzusudur. İkincisi ise İran Şahı Tahmasb'ın 1555 Amasya Antlaşması'na kadar 40 yıl süren Doğu Anadolu'yu tahrip hareketi sırasında, Türkçe konuşanlara karşı sürdürdüğü şiddet politikası, bu dili konuşanları azaltmıştır (Hasan Beg-î Rumlu:330). Belirtilen nedenlere ilaveten Kürtlerle birlikte sürdürülen hayatın zorunlu kıldığı iletişim ihtiyacı ile Prof. Dr. Yusuf Halaçoğlu'nun da sıklıkla ifade ettiği gibi Türklerin kolaylıkla asimile olabilmesi, dil değişikliğinin ana nedenleridir. O halde konuşulan dil esas alınarak, Türkiye'nin doğusunda bir etnik sınıflandırma yapmak, son derece yanlış sonuçlar ortaya çıkarır.

Dini liderlik özelliklerini sürdürme arzusunda olan bazı aileler dışında, toplumda şecere tutma alışkanlığının olmaması (birçok aile geçmişi ile ilgili olarak, en fazla üç veya dört nesil önceyi bilebilmektedir) ve toplumun tarih boyunca sürekli yer değiştirmiş oluşu gibi nedenlerle, etnik kökene göre insanları sınıflandırmak ya da ayırtmak mümkün değildir. O halde kim ev sahibi kim sonradan gelmiş sorusunu tartışmak, bilimsel metodoloji açısından imkânsızdır ve akılcı da değildir. Ayrıca ne ülkenin doğusu Kürtlerin, ne de ülkenin batısı Türklerindir. Türkiye'de kendisini Türk olarak ifade eden her ailenin, geçmişte doğu bölgelerimizde uzun yıllar kaldıktan sonra batıya göç ettiği gerçeğinin unutulmaması gerekir. Osmanlı Devleti'nin kurucu toplumu Kayı Boyu bile Bitlis ili topraklarında kalmış, Osman Gazi Anadolu'daki ilk Türk başkenti olan Ahlat'ta doğmuştur.

Göç eden her toplum, sosyolojik anlamda geride bazı izler bırakır (bazı ailelerin çeşitli nedenlerle göçte katılmamış oluşu, mezarlıklar ve çeşitli kültürel öğeler gibi). Türkler de son 30 yılda batıya göç etmiş Kürtler gibi, Doğu'da kendilerinden parçalar bırakmıştır. O halde Türkiye, ayırım olmaksızın bu ülkenin vatandaşlarına ait olup, yaşadığı coğrafyayı gönülden seven her kişi Türkiye'nin asıl sahibidir.

Aslında yukarıda belirtilen hususların da pratikte bir önemi kalmamış gibidir. Çünkü Türkiye'de yaşayan tüm etnik gruplar, Anadolu potasında erimiş, birbirine karışmış ve tek bir millet olmuşlardır. Çeyrek yüzyılı aşan çatışma ortamına ve gizli servislerin yaydığı bilgi kirliliğine rağmen, Türkiye'de bir etnik ayrışma gerçekleşmemiştir. Din birlikteliği nedeniyle İslam dininin ırkçılığı önleyici etkisi¹⁴, Türkiye Kürtlerinin Türklerle asırlarca bir arada yaşamış oluşu, iki toplumun karşılıklı evlilikler konusunda bir çekinmelerinin olmayışı (iki gruptan dokuz milyon kişinin evli olduğu tahmin ediliyor), Kürtlerle

14) İslâm Dini herkesi ırk ayrımı yapmadan Allah'ın kulu olarak görür. Kur'an-ı Kerim'e göre üstünlük; ırkta, renkte, cinsiyette ve varlıklı olmada değil, takvadır (Hucûrât: 10). İslam Peygamberi, Veda Hutbesi'nde bu hususu şu şekilde dile getirmiştir: Ey insanlar! Rabbiniz bir, babanız birdir, Hepiniz Âdem'in çocuklarıdır, Âdem ise topraktandır. Allah yanında en değerliniz en muttaki olanınızdır. Arap'ın Arap olmayana bir üstünlüğü yoktur, üstünlük ancak takva iledir (Miras, *Tecrid-i Sarih Tercümesi*, I, 63, No: 61).

Türklerin ülkenin her tarafında karışık halde yaşamaları (Türkiye'de kendini Kürt olarak tanımlayanların %60'tan fazlası, Fırat'ın batısında yaşamaktadır) ve kültürel açıdan benzer özellikler kazanmış oluşları gibi faktörler bir etnik mücadele ortamını zayıflatmakta ve gereksiz kılmaktadır.

Terörün sürmesinin en olumsuz etkilerinden biri Türkiye'nin hemen her yöresinde ırkçılığa yakın bir mikro milliyetçiliğin yayılmakta oluşudur. Türkiye'nin birçok bölge ve yöresinde yaşanan coğrafi cehalet nedeniyle, Ankara'nın doğusunun bütünüyle Kürt kimliğinden oluştuğu ve Kürtlerin terörist olduğu yaygın şekilde ifade edilmektedir. Oysa Kürtlerin büyük bir bölümü, sert mizaçlı olmalarına karşın, karınca ezmekten bile imtina eden kimselerdir. Kürtlerin sessiz çoğunluğu, terörü kalben reddetmektedir. Cahil bir kesim tarafından Kürt kimliğinin bir aşağılama motifi olarak kullanılması, vatanına bağlı Kürtleri incitici olmaktadır. Diğer yandan bu çarpık anlayış, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yaşayan ve kendisini Türk olarak ifade eden büyük bir nüfus kitlesini, yok hükmünde sayma gibi olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Etnik aidiyetleri tahrik eden bu durum, artık ayrılmaz şekilde bütünleşmiş Türk-Kürt birlikteliğine de zarar vermektedir. Anadolu'nun tarihî coğrafyasıyla uyumlu olmayan algılama hatalarının, gelecekte önemli toplumsal sorunların oluşmasına yol açması mümkündür¹⁵.

Mikro milliyetçilik iş ve komşuluk ilişkilerini de olumsuz etkilemekte, karşılıklı olarak ön yargılara dayalı keskin görüşlerin doğmasına yol açmaktadır¹⁶. Birçok yerleşmede de etnik tahriklere dayalı kavgalar çıkmakta, hatta kışkırtıcı kişilerin seri biçimde yaydığı söylentiler, çok sayıda kişiyi harekete geçirebilmektedir. Bunun sonucunda kişisel kavgalar, ölümlerle sonuçlanabilen, yaygın çatışmalara dönüştürülebilmektedir.

Batı Anadolu'da çıkan etnik çatışmaların bir bölümü de Kürtlerin tahriki ile ortaya çıkmaktadır. Türkiye'nin batısına son yirmi yıl içinde göç eden Kürtlerin ataerkil aile yapısını sürdürmeleri nedeniyle, pek çok evden 8-10 erkek çıkmaktadır. Türk aileler ise artık bir-iki çocuklu çekirdek aile tipine dönüşmüş durumdadır. Dolayısıyla kendini güçlü gören bazı Kürtler; kabadayılık, gasp, hırsızlık ve PKK eylemleri (araç kundaklama, saldırı, yaralama vb) gibi nedenlerle, ailelerin tepkisini çekmektedir. Bireysel olarak Kürtlerle mücadele edemeyeceğini düşünen Türkler ise arkadaş gurupları, dernekler hatta siyasi partiler kanalıyla toplanarak, bu kişilere karşı saldırılar düzenlemektedir. Güneydoğu Anadolu'da ise durum daha feci hale gelmiştir. Bu bölgede yaşayan Türkler ve bilhassa çalışan kamu görevlileri sürekli saldırıya uğramaktadır. Devlete ait araç-gereçler tahrip edilmekte ve hizmet üretmek amacıyla çalışanlar huzursuz edilmektedir. Doğu ve Gü-

15) Türkiye'nin pek çok yöresinde Ehl-i Sünnet olarak tanımlanan dört mezhepten biri olan Şafî mezhebi bile Kürt mezhebi olarak nitelendirilmektedir. Oysa Mısırdan Arabistan'a ve buradan da Anadolu'ya kadar olan coğrafyanın en yaygın mezhebi Şafîlikdir (Kürtler, Türkler ve Araplar hem Hanefî hem de Şafî mezhebini aynı anda kabul eden topluluklardır). İmam Şafî ise Filistin'de (Gazze'de) doğmuştur. Çoğu yerde de Şafî Mezhebi ile İran'da şekillenmiş Şîf mezhebi birbirine karıştırılmaktadır.

16) Türkiye'nin doğusundan, PKK yanlılarının rahatsız edici davranışları nedeniyle, batı illerimize göç edenlerden Türk kökenli olanlar bile, sosyal şiddete maruz kalabilmektedir. Bu gurup, Kürtlerin yoğun olduğu yerlerde Türk, Türklerin yoğun olduğu yerlerde Kürt diye sınıflandırılmaktadır.

neydoğu Anadolu bölgelerindeki göç alan şehirlerin yerli halkı da Batı Anadolu'dakine benzer sorunlarla karşılaşmaktadır.

Mevcut gidişatın, 12 Eylül 1980 öncesinde keskin kutuplara bölünmüş ve ne için kavga ettiğini bilmeyen gençlerin çatışmasına benzer yönleri olduğu açıktır. O tarihteki bu kavga bir ihtilal ile sonuçlanmıştı. Bugün de Türkiye'yi zayıflatmak, dikkatini iç sorunlara yöneltmek veya 12 Eylül ile benzer sonuçlar elde etmek isteyenler, etnik kavgalardan nemalanmak istemektedir.

Bütün analitik değerlendirmeler, etnik sorunları besleyen karşılıklı hataların olduğunu göstermektedir. Türkiye'de akan kanın durması için bütün toplum kesimlerine, kanat önderlerine ve sivil toplum kuruluşlarına etnik ayrışmayı önlemeye yönelik görevler düşmektedir. Bilhassa Anadolu'nun batısına yerleşmiş Kürtlerin, kendi iç denetimlerini yapmak suretiyle, kırsal hayat tarzından uzaklaşması, ailelerin bakabilme ve denetim gücünün üzerinde çocuk sahibi olmamaları ve sürekli şikâyetçi oldukları etnik tahrik anlamına gelecek hareketlerden kaçınmaları gerekir. Bir eğitim seferberliğiyle ve iletişim araçlarının kullanılması suretiyle, ifade edilen olumsuzlukların giderilmesi gerekir¹⁷.

Kısa sürede ortaya çıkan yoğun göçlerin bir sonucu olan bu durum, kırdan kente göç edenlerin kentle bütünleşerek bir kent insanına mı dönüştüğü, yoksa kırdan edindiği kültür ve yaşam tarzını kente taşıyarak köylü mü kaldıkları sorularını da gündeme taşımaktadır. Söz konusu sorunları analiz eden bilimsel araştırmalarda: göç edenlerin şehirle bütünleşemedikleri, hem kentli hem de kırsal kökenli davranışlar sergiledikleri, köylü olmaktan uzaklaştıkları, fakat tam kentli de olmadıkları, şehirlerde iş bulmaya başladıktan sonra da kentlileşen köylü oldukları şeklinde ortak sonuçlar elde edilmektedir (Erman, 2002, Şenyapılı, 1978, Keleş, 1972, Deniz-Etlan, 2009).

Öncelikle Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri, etnik tahrik ve ayrımcılığı önleyecek çalışmalar yapmak ve izleme komiteleri oluşturarak her yörenin ciddi bir biçimde denetlenmesini sağlamayı, temel bir görev olarak kabul etmelidirler. Yabancı gizli servislerin, etnik yapılarla ilgili faaliyetleri, karşı istihbaratın güçlendirilmesiyle suretiyle engellenmelidir. Ayrıca gibi istihbarat örgütleriyle ilişkiler, uzman çekirdek kadrolar ile sürdürülmeli ve bilgi alış-verişlerinde temkinli olunmalıdır. Keza etnik tahriklere neden olan casusluk faaliyetlerinin, en kolay şekilde icra edilebildiği ülkelerden biri de Türkiye'dir.

Kamu veya özel sektörde işe yerleştirmede, etnik, mezhebî veya ideolojik tercihlerin minimum düzeye indirilmesi, kişinin iş becerisi ve uzmanlık düzeyinin esas alınması gerekir. Türkiye'de Kamuya ait çeşitli mesleklerde, yasalarda yeri olmayan bir kast sistemi algısının oluşması da sosyal yapıyı ve toplumsal uzlaşmayı zayıflatmaktadır. Merkezi

17) Türkiye'de Ortaöğretim kurumlarında Coğrafya öğretimi zayıflatılmış, gerçek içeriğinden uzaklaştırılmıştır. Öğrenciler Coğrafya'yı dağ, ırmak, ova ve şehir ismi ezberleten, ansiklopedik bir bilim olarak düşünmektedir. Oysa Coğrafya; doğal ve beşeri olayların mekânda karşılıklı ilişkilerini inceleyen, mekânın hangi kalıplar oluşturduğunu analiz eden ve mekânın örgütlenme biçimini ortaya çıkaran köklü bir bilim dalıdır. Vatan sevgisinin yerleşmesi ve tarih bilincinin oluşması, yaşanılan coğrafyanın tanınması ile yakından ilgili bir husustur. Coğrafya derslerinin bir anlam bütünlüğü içinde ilköğretimden başlayarak yükseköğretim kademelerine kadar yaygınlaştırılması, Coğrafi cehaleti ve etnik kavgaları önleyebilecektir.

sınavlarla personel alan kamu kuruluşlarında, kısmî iyileştirilmeler olmakla birlikte, pek çok kuruluşta sorun devam etmektedir. İşe yerleştirmelerde en objektif ve bilimsel kriterlerin kullanılması, sağduyunun galip gelmesine yardımcı olacaktır¹⁸.

• Terörün önlenmesi için birçok kesim tarafından ileri sürülen taleplerden biri de Cumhuriyet dönemi boyunca değiştirilmiş **Kürtçe köy adlarının iadesidir**. Bu konu, Cumhurbaşkanımız Sayın Abdullah Gül tarafından da dile getirilmiş ve Bitlis ilinin Güroymak ilçe merkezinin eski adı olan *Norşen* örnek olarak verilmişti. Tüm Türkiye genelinde, adları değişmiş olan köy sayısı 28000'dir ve bunun 12000 kadarı doğu bölgelerimizdedir (Tunçel, 2000:25-27). Dolayısıyla sorun, sadece Doğu Anadolu'ya mahsus olmayıp tüm Türkiye'yi ilgilendirmektedir. Yer adı değişiklikleri, büyük ölçüde 1957 yılında kurulan İçişleri Bakanlığı *Ad Değiştirme İhtisas Kurulu* tarafından yapılmıştır. Konunun uzmanlarının yer almadığı bu komisyonun, isabetli kararlar veremediği, Türkçe kökenli yer adlarını bile değiştirdiği tespit edilmektedir. Mesela bugün konu ile ilgilenen kesimlerin simgeleştirdiği *Norşen* adı, zannedildiği gibi Kürtçe bir kelime olmayıp Urartu kökenli bir kelimedir. Zira Urartular ileri karakollarına *Norşen/Norşin* veya *Norgah* adını vermekteydiler.

Kürtçe olduğu düşünülen pek çok yerleşme adı ise Urartu, Saka ve Kıpçak toplumlarından günümüze intikal etmiştir. Bu konuda birçok örnek bulunabilir. Van Gölü'nün güneybatısındaki *Rahva Düzlüğü*'nde bulunan *Suvar* köyünün adı, köyde hiç çam ağacı bulunmamasına rağmen *Yalnızçamlar* olarak değiştirilmiştir. Oysa *Suvar* ismi, *Avar Bolkarlarının* askerlik rütbelerinden biriydi (Eröz,1984:49). Aynı kelime Türkçede sulama yapmanın da karşılığıdır. Bitlis ilindeki *Leylekan* köyünün adı *Uçankuş* olarak değiştirilmiştir. Türkçede an ve en eki çoğul anlamında olup, köyün eski adının manası *leylekler diyarıdır*. Kökeni *Saka, Kuman* ve *Kıpçak Türkçesi*'ne dayanan pek çok köy adının da değiştirildiği dikkati çekmektedir. Bu konuda Güneydoğu Toroslar üzerinde çok sayıda örnek bulmak mümkündür (*Duhan/Sarıkonak, Şeyçuman/Çeltikli, Norşin/Heybeli, Baykışen/Beşkaynak, Porköy/Değirmenaltı, Sürüm/Deliktaş, Kemah/Dörtağaç, Yamköy/Yolyazı, Seyhan-Şeyhan/Çayarası, İngöl/Ağaçpınar, Yukarıçeman/Yukarı Yolak, Gülpik/Sütaşı, Kuştıyan/Alakır, Şenköy/Aladana, Pars/Ürünveren, Kurtiyan/Kapıkaya* vb).

İncelendiği üzere on binlerce yer adı özensizce değiştirilmiştir. Oysa yer adları, bir coğrafyada asırlar boyunca kazanmış en önemli kültürel öğelerden biridir. Yeni yer adları, çoğu yerde benimsenememiş olup, resmi makamlar dışında, halkın çoğunlukla eski adları kullanmaya devam ettiği tespit edilmiştir. Konu, Toponimi, Coğrafya, Tarih, Sosyoloji ve Etnoloji konularında uzmanlaşmış kişilerden oluşturulacak bilimsel bir heyet tarafından yeniden ele alınmalıdır. Halk tarafından benimsenmiş olan yeni yer adları, fonetik açıdan söylemesi zor olanlar, Ermenice-Süryanice kökenliler ve utanç vesilesi olacak ya da aş-

18) Son on yılda terör faaliyetlerinin etkili olduğu yörelerde yapılan merkezi sınavlara, terör örgütü taraftarlarının müdahalesi söz konusudur. PKK sempatanlarının üniversitelerin bazı bölümlerine (tıp, hukuk ve öğretmenlik) yerleşebilmeleri için sınav görevlileri baskı altına alınmakta ve kopya girişimleri olmaktadır. Bazı yıllar belirtilen bölümlerin sınıflarının yarısına kadar aynı yerleşmeden ve benzer ideolojiye sahip öğrencilerle dolmakta oluşu, ders veren öğretim üyelerinin dikkatini çekiyor. O halde üniversite ortamını huzursuz eden, eşitlik ilkesine aykırı ve haksız kazanç anlamına gelen bu duruma karşı da önlem almak gerekir.

ğılayıcı anlamlar taşıyanlar ayrılmak şartıyla, halk tarafından kullanılmaya devam eden eski yer adlarının iade edilmesi, o yörede yaşayanların kanaatlerinin sorulması şartıyla düşünülebilir.

• Son zamanlarda PKK ve BDP tarafından, **demokratik özerklik** konusu gündeme getirilmiştir. Bu fikir marjinal küçük bir kesim dışında, Kürtlerin büyük bir bölümü tarafından benimsenmemektedir. Söz konusu talebi gündeme getiren BDP'nin, henüz bir seçim süreci yaşamamış olması nedeniyle, halk adına böyle bir talepte bulunma hakkı bulunmamaktadır. Şayet kapatılan DTP'nin aldığı oylara dayalı bir söz hakkı doğduğu düşünülürse, bu da halkın %25'ine karşılık gelir. Demokratik özerklik talebinin değerlendirilmesi durumunda, halkın ¾'ünün iradesi dışında bir yapılandırma olacağından, daha büyük sorunlara yol açacaktır. Şiddet ortamının sağladığı seçim sonuçlarına bakılarak, özerk bir alan oluşturmak ise mantıklı bir düşünce ürünü sayılamaz.

Türkiye arazi varlığı bakımından orta büyüklükte ülkeler kategorisi içinde değerlendirilmektedir. Ulaşım ve iletişim araçlarının, zaman-mekân yakınlaşması olarak da ifade edilecek şekilde hızlanmış oluşu, artık orta büyüklükteki devletlerde yönetim zorluklarını ortadan kaldırarak, federatif yapılanmaları gereksiz kılmıştır. Sadece etnik gerekçelerle özerk ya da federatif bir yapının düşünülmesi bile, mikro milliyetçiliği teşvik edici olacaktır, ayrışma yönünde (domino etkisi yapacak) bir yıkım sürecini tetikleyebilir. Böyle bir gelişme, ülkenin her yöresine yerleşmiş ve mal edinmiş olan Doğu kökenli insanların kazanımlarını ortadan kaldıracak ve ikinci sınıf vatandaş olarak algılanmalarına yol açacaktır. Bu husus etnik kimliğini, bireysel kimliğinin önünde tutan ırkçı bir bakış açısını yansıtır. Söz konusu fikirleri ileri sürenler, duygusal bir yaklaşım sergilemektedirler.

Özerklik talebinin iktisadî açıdan da değerlendirilmesi gerekir. Bilindiği üzere 2010 yılında Türkiye'nin yıllık milli gelirinin bir trilyon dolara ulaşacağı hesaplanmaktadır. Bu gelir, büyük ölçüde Türkiye'nin batı bölgelerinde üretilmektedir. Şayet özerk bir bölge oluşması halinde (halk tercihi nedeniyle özerk alanın büyüklüğü en iyi ihtimalle 15000 km²'yi bile aşamaz), bu ünite, bölünme algısı oluşturacağından, Türkiye'nin geri kalan kısmında yaşayan geniş halk kitlelerini, kaynak transferi konusunda isteksizliğe itecek veya çekince koymaları sonucunu doğurabilecektir. Böyle olduğu takdirde özerk bölge, ekonomi bakımından, en fakir Afrika ülkesinin bile gerisine düşebilir. Bu fikri ileri sürenler, özerk bölgede yaşamayı tercih edecek veya kötüleştirmiş hayat şartlarına katlanabilecek bir halkı da bulamayabilirler. Türkiye'de bütün bölgelerin birbirine muhtaç olduğu, bölgelerarası ilişki düzeninin bozulması halinde, refah ve güvenlik sorunlarının doğacağı ön görülmektedir.

O halde daha büyük karışıklıklara belki de dönüşü olmayan bir ayrışmaya sebep olacak demokratik özerklik, rasyonel düşünen hiçbir etnik kimliğin arzusu olarak sunulmaz. Türkiye'nin üniter yapısının sürdürülmesi, tüm toplum kesimlerinin karşılıklı menfaatlerinin korunması bakımından büyük bir önem taşımaktadır. Bununla birlikte Türkiye Cumhuriyeti yasalarında, etnik vurgulamalardan mümkün olduğu ölçüde kaçınmak, toplumsal mutabakatın sağlanabilmesi bakımından yararlı bir adım olabilir. Bölge gerçekleri nedeniyle, *Demokratik Özerklik* talebi ve özerk bölgede bir Kürt bayrağı talebi yerinde olmayan bir istektir.

Dikkatle analiz edilmesi gereken en önemli husus ise PKK ve BDP'nin sürekli Türkiye'nin hükümlerini tahrip edecek fikirleri üretmekte olduklarıdır. Özerklik talebi, Türkiye'nin bütün toplum katmanları tarafından tepkiyle karşılanmaktadır. O halde bu talebi dile getirenlerin izlediği üslup, sıklıkla dile getirdikleri barışın dili değildir. Söz konusu tavır ve düşünceler, Kürtlerin demokratik haklarının geliştirilmesini savunmakta olan ve küçümsenmeyecek bir yol kat edilmesini sağlayan Türk ve Kürt entelektüellerinin şevkini kırarak ve zor bir durumda bırakacaktır. Şayet aşırı isteklerin karşılığı olarak, sonuçları şimdiden kestirilemeyecek bir Devlet refleksinin ortaya çıkması halinde, bundan en büyük zararı Kürtlerin göreceğini tahmin etmek zor olmasa gerekir^{19,20}. O halde PKK ve onun siyasi uzantısı olduğu düşünülen BDP'nin, Kürtlerin hayatını derinden etkileyecek aşırı taleplerden vazgeçmesi gerekir.

• Daha önce ifade edildiği üzere, Türkiye'de Kürtçe konuşmayı kısıtlayan tüm yasal engeller ortadan kaldırılmıştır. Buna rağmen bazı çevreler tarafından **anadilde eğitim hakkı** da talep edilmektedir. Ancak Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde sürdürülen yoğun bilimsel araştırmaların sonuçlarına göre, halkın ağırlıklı çoğunluğu (%80'i) eğitim faaliyetlerinde Türkçenin kullanılması yönünde görüş beyan etmektedir²¹. Kararsız olanlar çıkarıldığında ise halkın %15'lik küçük bir bölümünün talebine ise demokratik bir arzu olarak bakmak mümkündür. Dilin bir anlaşma aracı olması nedeniyle, farklı bir anadilde eğitim alarak yetişen gençler; Türkiye'nin iyi üniversitelerinde okuma, ülkenin diğer kesimlerinde ekonomik aktivitelerde bulunma ve her şeyden önemlisi toplumun bütün kesimleriyle anlaşma şansını büyük ölçüde kaybedecektir. Bu nedenle Kürtçe eğitim yapılması, bölge halkı tarafından akılcı bir istek olarak algılanmamaktadır.

Dünyanın pek çok ülkesinde de farklı diller konuşulmasına rağmen en yaygın ve gramer yapısı en gelişmiş dil hangisiyle o dille eğitim verilmektedir. Örneğin ABD'nin eği-

19) Soruna taraf olanların, çok zayıf olan Irak ordusunun bile, Kuzey Iraklı 1,5 milyon Kürtü, 1991 yılında Türkiye sınırlarına süpürebildiği gerçeğini hatırlamaları gerekir. Kürtleri imha etmek üzere olan Irak ordusuna, Türkiye'nin engel olmaması halinde, bugün Kuzey Irak'ta Kürtlerin varlığından bile bahsedilemeyecekti. O halde bu fikri ileri sürenlerin Dünyanın en kuvvetli beş ordusundan birine sahip olan Türkiye'nin, benzer bir refleksinden endişe duymaları gerekir. Geçmişte Ermenilerin 300000 kişilik bir ordu oluşturarak, yıkılmak üzere olan veya oldukça zayıflamış Osmanlı Devleti'ne saldırmış olmalarına karşılık, başarılı olamamaları ve tehcirle sonuçlanan bir trajedi yaşamaları bunun başka bir örneğidir.

20) Bazı kaynaklar, PKK'nın derin devlet tarafından Abdullah Öcalan'a kurduğunu, bunun Kürtler için Türkiye oluşturma amacını taşıdığını ifade etmektedir. İsveç'te yaşayan Kürt entelektüellerinden Kemal Burkay, verdiği röportajlarda Öcalan'ın MIT mensubu olduğunu, karısı Kesire Öcalan'ın da istihbarat örgütüyle karanlık ilişkileri olduğunu iddia etmektedir. Öcalan'ın avukatı A.Zeki Okçuoğlu da 1 Eylül 2010 tarihli Yeni Şafak Gazetesi'ne verdiği röportajda aynı hususlara dikkat çekmektedir.

21) Türkiye'nin doğusunda yapılan bilimsel analizler, yaklaşık 25 yıllık arazi gözlemlerinin sonuçlarına dayalıdır. Binlerce yerleşmeyi kapsayan verilerin toplanmasında, yerinde gözlem, anket ve mülakat gibi bilimsel araştırma yöntemleri uygulanmıştır. Mülakat yapılan kişiler bilhassa önyargısız kişilerden seçilmiştir (muhtarlar, bilirkişiler, ailelerin önde gelen fertleri, aşiret ve dini cemaat liderleri, esnaf ve sanatkarların ileri gelenleri, eğitim düzeyi yüksek kişiler vb).

tim dili, çok farklı milletlerden oluşmasına rağmen İngilizcedir. Bilindiği üzere filoloji alanında uzmanlaşmış olanlar, Türkçe ve Arapçayı, ifade ve hitabet gücü bakımından en gelişmiş diller olarak kabul ederler. Türkiye’de Türkçe kullanımı, toplum kesimlerinin anlaşması konusunda çok önemli bir fırsat sunmaktadır. Türkçenin öğrenilmesi ve öğretilmesi konusunda büyük mesafeler alınmıştır. Anadille eğitimi gündeme getirenler bile Kürtçenin ifade dili olarak yetersizliği, ağız ve lehçe farklılıklarının dili anlaşılmasız kılması nedeniyle, toplantı ve kongrelerinde Türkçe konuşmaktadır. Bu gerçeklerin bilinmesine karşın, ileride anadilde eğitimin bir toplumsal istek olarak ortaya çıkması halinde, bu talebin, eğitimdeki birliği bozmamak amacıyla, Millî Eğitim Bakanlığı kanalıyla değil, özel sektörün girişimiyle karşılanmasının mümkün olduğu görülmüştür.

• **Koruculuk Sistemi:** Devletin coğrafi güçlükler nedeniyle her konumda güvenlik gücü bulunduramaması nedeniyle, PKK terör örgütü, silahlı eylemlerini kırsal yerleşmelere yönelmiş ve pek çok köyde katliamlar yapmıştır. Kırsal yerleşmelerinin güvenliğini sağlamak amacıyla, koruculuk sistemi benimsenmiştir. Bu sistem, 1924 tarih ve 442 sayılı Köy Kanunu’na eklenen bir madde ile yürürlüğe girmiştir. Resmi verilere göre: Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerine bağlı 22 ilde, koruculuk sistemi uygulanmaktadır. Bu illerde 2010 yılı itibarıyla 57174 geçici ve 12279 gönüllü olmak üzere, toplam 69453 köy korucusu görev yapmaktadır. PKK ile mücadele eden korucular, askeri operasyonlara da katılmaktadır. Koruculuk sistemi PKK’nın rahat hareket edememesi ve köylere saldırılamaması gibi olumlu sonuçlar vermiştir. Buna karşılık, korucuların eğitim düzeyinin düşük olması nedeniyle, suça eğilimli oldukları gözlenmektedir. Yapılan bazı araştırmalar, köy korucularının daha önce göç etmiş olan ve şimdi köyelerine geri dönmek isteyen ailelere güçlük çıkardıklarını ortaya koymaktadır. Ayrıca korucuların bazı davranışları da (kız kaçırma, yol kesme, cinayetlere karışma, gasp vb) kırsal yerleşme halkını Devlet karşıtlığına itebilmektedir. Koruculuk sisteminde denetim ve koordinasyon eksikliği vardır. Jandarma gücünün daha organize ve etkili hale getirilmesine paralel şekilde, bu sistemin kademeli olarak sonlandırılması yararlı olabilir. Koruculuğun bir geçim kaynağı olarak görülmesi, terörün sonlandırılmasını geciktirebilir. Köy korucuları ile köy halkı ilişkilerinin tanziminde, köy öğretmenlerine gözetim ve denetim yetkisi verilmesi, geçici bir rahatlama sağlayabilir.

Yukarıda analiz edilmeye çalışılan hususların daha detaylı bilimsel araştırmalarla da ortaya konulması veya teyit edilmesi gerekir. Bununla birlikte yapılan araştırmalarla elde edilen en önemli sonuç; halkın sessiz çoğunluğunun, yukarıda analiz edilen isteklerin hayata geçirilmesi durumunda, en büyük problemi, bölge halkının ve özellikle de Kürt toplumunun yaşayacağı gerçeğini görmekte oluşudur. O halde bölge halkının temel isteklerini yansıtmayan, marjinal bir kesimin, örgütün veya onu besleyen kaynakların istekleri durumunda olan taleplerin, dikkatli bir değerlendirme süzgecinden geçirilmesi gerekir. Bölge halkıyla yapılan mülakatlar sonucu, **halka gereken değer verilmesi, insanca bir hayatın sağlanması, dışlayıcı-ayrımçı politikaların engellenmesi, ekonominin canlandırılmasıyla işsizliğe çözüm bulunması, seyahat özgürlüğünü, can güvenliğini ve iktisadî girişim özgürlüğünü tehdit eden oluşumların sonlandırılması** en temel beklentiler-

dir. Bu beklentileri boşa çıkaracak ya da durumu daha da kötüleştirecek Olağanüstü Hal ilanı gibi uygulamalardan ise şiddetle kaçınılmalıdır.

TBMM tarafından yapılacak demokratik açılımlar ise bir etnik gurubu değil, tüm ülke halkını kapsayacak şekilde olmalıdır. Terör faaliyetlerine konu olan yörelere ise daha iyi eğitilmiş, insana değer veren ve halkı düşman (terörist) olarak görmeyen, buna karşılık otoritenin hâkimiyet gücünü de zaafa uğratmayacak Devlet görevlilerinin atanmasında yarar vardır. Türkiye'nin bir güvenlik devleti yerine, hukuk kuralları işleyen demokratik devlet anlayışına ulaşması için gerekli yapısal değişiklikler yapılmalıdır.

Türkiye'nin doğu bölgelerinde, yaklaşık 30 yıl süren terör nedeniyle, yaşadığı yerin dağını, yaylasını, merasını bile görmeyen, öldürülme, tutuklanma veya aranma endişesi duymadan seyahat etmeyi unutmış, işyerini komutla açan veya kapatan, kazancının bir bölümünü sürekli şekilde zorbalara kaptıran bir nesil yaşamaktadır. Çileli bir hayat sürdüren bu neslin, kabul edilmesi mümkün olmayan aşırı talepler yüzünden, daha da zorlanacağı bir süreç yaşanabilir.

Siyasal açılımlarla varoluş gerekçeleri önemli ölçüde elinden alınan PKK'nın, artık Türkiye'ye karşı kullanılabilen, gerektiğinde eylem yaptırılmak üzere rezervde tutulan bir taşeron örgüt haline dönüştüğü düşünülmektedir. Ekonomik gerekçelerle de, örgütün silah bırakmasını arzulamayanlar vardır. PKK, Dünya uyuşturucu trafiğinde de söz sahibi haline gelmiştir. Türkiye'nin çeşitli kurumları içine sızmış yapılarla, sıkı bir menfaat işbirliği içinde olan PKK, Türkiye'nin sınırlarından soktuğu uyuşturucuyu, aldığı destekle, kolayca Avrupa ülkelerine aktarabilmektedir. Nitekim Fransız makamları, Paris banliyösünde satılan uyuşturucunun %85'inin PKK tarafından temin edildiği bilgisini açıklamıştır. PKK'nın ve bilhassa güvenlik kuvvetleri içine sızmış yapıların, en büyük gelir kaynaklarından biri de mazot kaçakçılığıdır (Deniz-Doğu,2008:67).

Bunlara ilaveten Avrupa ülkelerinden toplanan haraçlar ve bağışlar, Türkiye üzerinden Avrupa'ya geçmek isteyen mültecilerden alınan paralar ve daha önce belirtilen yasa dışı büyük kazançlar, PKK terör örgütünün en önemli finansman kaynaklarıdır. Dolayısıyla silah tacirlerinin ve diğer yasa dışı ticaret faaliyetlerini sürdürenlerin, PKK'nın silah bırakmasını veya terörün bitmesini önleyecek her türlü çaba içinde olduklarını ve bundan sonra da olacaklarını belirtmek gerekir. PKK'nın tasfiyesini geciktiren her hareket, tüm insanlığı olumsuz etkileyen, kirlili bir kazancın devamı sağlamak gibi vicdani bir sorumlulukla da karşı karşıyadır.

PKK'nın komşu ülkelerden silahlı saldırılarını sürdürmesi halinde, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Kuzey Irak'a veya tehdit olarak algılanan herhangi bir konuma, kara operasyonlarını aksatmadan sürdürmesi gerekir. Türk Ordusu, daha önce de bu tip operasyonları başarıyla yapmış olup, sınır ötesi eylemlerle PKK'yı minimize etmeyi başarmıştır. Kararlı bir Türkiye, sınır ötesi operasyonlar konusunda, güç merkezlerini ikna etmekte zorluk çekmeyecektir.

Türk Ordusu'nun modern savaş tekniklerini kazanacak yeni bir eğitim sürecinden geçirilmesi, çağın gereklerine uygun teknik donanıma sahip olması için gerekli çalışmalar yapılmalıdır. Yine silahlı kuvvetlerin, iç siyasetle uğraşmak yerine, asli vazifesi olan

vatan savunmasına yönlendirilmesi gerekir. Tarih boyunca kurulmuş olan bütün Türk devletlerinde, gerileme yaşanan veya toprak kaybedilen dönemlerin, Ordunun siyasete bulaştığı veya ihtilal yaparak yönetime el koyduğu dönemlere karşılık geldiği gerçeğini unutmamak gerekir. Şayet Türk Ordusu'nun içine sızmış, yabancı devletlerle irtibatlı olan, terör örgütüyle, çeşitli mezhep veya menfaat gruplarıyla ilişki içinde olan yapılar varsa, önleyici tedbirler alınmalıdır. Basın organlarında bir süreden beri dile getirilen bazı hususlar, Türk Ordusu'nu yıpratmakta ve halk nezdinde itibar kaybetmesine neden olmaktadır. Türk Silahlı Kuvvetleri'nin psikolojik saldırılarla yıpratılmaması için de tedbirler alınmalıdır.

Terörle mücadele konusunda üzerinde ciddiyetle düşünülmesi gereken diğer bir husus ise Devletin, irtica ile mücadele konusundaki anlayışındaki açmazlardır. Bilindiği üzere PKK ideolojisi, Marksist bir temele ve ateizme dayalıdır. Ayrıca PKK militanlarının bir kısmı, Zerdüştlük eğilimi taşımaktadır. Bu husus, İslâm dinini güçlü bir şekilde benimsemiş olan bölge halkının, örgütü desteklememesinin en önemli gerekçelerinden biridir. Bu gerçeklere karşın Türkiye, bazı dönemlerde, dini vecibelerini yerine getirmeye çalışan kişiler ile dini kurallara dayalı bir rejimi şiddet yoluyla topluma kabul ettirmek isteyenleri birbirinden ayırmaksızın, dindar kesimi bütünüyle irtica kapsamında gören bir uygulama sürecinden geçirilmiştir.

İrtica kavramının iyi tanımlanmamış oluşu, keyfi icraatları gündeme getirmiş olup, Halk ve Devlet ilişkilerini bozucu etki yapmıştır. Türkiye'de İslâm dinini benimsemiş olanlar, Cumhuriyet rejimi ve demokrasi içinde dinî hayatın yaşanabildiği ve serbest seçimlerle yönetime katkı sağlayabilecekleri gerçeğinin farkındadırlar. Dolayısıyla Şer'î kurallara dayalı bir rejim özlemi, büyük ölçüde ortadan kalkmıştır. Buna karşılık kendini laik olarak tanımlayan bazı çevrelerin, yersiz bir endişeye kapılmış olmaları, Türkiye'de huzursuzluğu artırmakta, istikrarsızlığa yol açmakta ve toplumsal barışı tehdit etmektedir (seçim sonuçlarını beğenmeme ve silahlı kuvvetleri yönetime el koymaya davet gibi antidemokratik eğilimlerin ortaya çıkması). Kişiler, kendilerini inançları ile Devlet arasında sıkışmış halde bulmamalı ve bir tercih noktasına itilmemelidir. O halde Türkiye'de dinî özgürlük alanları, mümkün olduğu kadar genişletilmelidir. Türkiye'nin maruz kaldığı mikro-milliyetçiliğin önlenmesi ise İslâm Dini'nin ırkçılığı reddeden, kardeşlik hukukunu geliştirici ve birleştirici yönlerinden yararlanmakla mümkündür. Zaten Türkiye'nin şimdiye kadar teröre karşı dirençli olmasının temel dayanaklarından biri de budur²².

Türkiye'ye karşı dış bağlantıları olan, psikolojik yönleri iyi planlanmış bir özel harp uygulanmaktadır. Bugüne kadar Türkiye'nin doğal direnci nedeniyle, şiddete dayalı si-

22) İslâm Dini, bir kısmı etnik sebeplere dayalı olan iç mücadeleleri önlemek için şu hükmü ortaya koymuştur: "Eğer müminlerden iki topluluk birbirleriyle vuruşurlarsa, onların aralarını bulun. Buna rağmen biri öbürüne saldırırsa, bu saldıran tarafla, Allah'ın emrine dönünceye kadar siz de vuruşun. Döndüğü takdirde aralarını hakkaniyetle düzeltin ve hep adil olun, çünkü Allah adil davrananları sever" (Hucurat Suresi:9). "Ey insanlar! Biz: sizi bir erkekle bir kadından yarattık. Birbirinizi tanıyıp sahip çıkmanız için sizi milletlere ve kabilelere ayırdık. Muhakkak ki Allah yanında en değerli ve en üstünüünüz O'ndan en çok korkunuzdur. Şüphesiz Allah bilendir, her şeyden haberdar olandır." (Hucurat Suresi: 13).

lahlı propaganda yöntemleri etkili olamamıştır. Buna karşılık bazı taleplerin, ülkeyi yönetenler üzerinde baskı kurulmak suretiyle elde edilmesi amaçlanmaktadır. Baskının en önemli aracı ise görsel ve yazılı basındır. TBMM ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri üzerine kurulan baskının tek amacı *ne isteniyorsa ver kurtul* mantığını yerleştirmektir. Türkiye'nin doğusunun etnik kimlik dağılımı ile Türkiye'nin güvenliğini ve varlığını sürdürmesi gibi konular ise gündemde bile değildir.

Bölge halkını temsil eden şahsiyetler olarak takdim edilen veya kimin adına konuştuğu müphem olan kişiler, yıl boyu ekranlara çıkarılmaktadır. Bu kişiler ya kendi fikirlerini, ya da belli merkezlerde oluşturulmuş fikirleri, bölge halkının talepleri gibi empoze etmektedir. Sürekli Kürt sorunundan bahsedilmekte ancak hiçbir şekilde çözüm önerisi sunulmamaktadır. Aynı kişiler, ekranlarda, yetersiz bilgi düzeyine sahip veya bölge sorunlarına hâkim olmamalarına rağmen, otorite olarak takdim edilen emekli askerler, gazeteciler ve üniversite öğretim üyeleri gibi şahsiyetlerle uzun uzadıya tartışılmaktadır. Sürekli aynı şeyi tekrarlayan ekranlara çıkmaya meraklı kişiler, gerçekleri yeterli derecede savunamamakta bazen de aciz kalmaktadır. Böylece bölücü örgüte, ancak milyarlarca dolar harcanarak yapılabilecek eşsiz bir propaganda imkânı verilmektedir.

Bazı televizyon kanalları da şiddet görüntülerini ve şehit cenazelerini sıklıkla ekranlara getirmekte, etnik mücadeleyi kızıştıracak şekilde yayın yapmaktadırlar. Hatta PKK'nın aldığı kararlar bile halka televizyon kanalları vasıtasıyla aktarılmaktadır. Terörle mücadele eden bir devletin, basın yoluyla sürdürülen psikolojik harp yöntemlerine karşı tedbir geliştirememesini bir zafiyet olarak görmek gerekir. Televizyon kanalları da ekonomik kaygılarla, yüksek maliyetli eğitim ve kültür programları üretme yerine, halkın haber alma özgürlüğü engellenemez gerekçesine sığınarak, maliyeti çok düşük olan tartışma programları yayınlamaya devam etmektedirler.

Siyasi partilerin kamuoyu önünde terör konusunu tartışmaları ve vatan hainliğine varacak ölçüde, birbirlerine ağır suçlamalar yöneltmeleri son derece yanlış bir davranış biçimidir. Çünkü sorun uzun bir sürede birikmiştir ve neredeyse Cumhuriyet Dönemi ile yaşıttır. Çözüm için gerekli süre ise birikim sürecini geçebilir. Bu nedenle terör, partiler üstü bir meseledir ve oy kaygısı düşünülemez. Liderler arasındaki tartışma ve değerlendirmeler, kamuoyu önünde yapılmamalıdır. Halkı sürekli tedirgin eden, gergin hale getiren ve karşısındakini düşman olarak görmeye iten bu sürecin sonlandırılması şarttır.

Basın organlarında yayımlanan yorum ve haberlere göre; terör örgütü tarafından desteklenen partilerin yönetimde olduğu belediyeler ise artık PKK'nın finansman kaynağı ve lojistik ikmal merkezleri gibi çalışmaktadır. Bazı belediye başkanları ise yönetmekte oldukları bir yerleşmeyi âdeta kurtarılmış bir bölge olarak görme eğilimindedir. Oysa Türkiye, seçilmiş bir belediye başkanına yerleşmenin tapusunu değil, geçici bir süre için yönetim hakkını vermektedir. Bu hakkı kötüye kullanmak ise suçtur. Terörün önlenmesi bakımından belediyelerin sıkı bir şekilde denetlenmesi gerekir. Hiçbir kişinin suç işleme özgürlüğü olmamalıdır.

Bu gibi sorunların ortaya çıkmaması için terör tehdidi altında olan yörelerde, ülke bütünlüğünden yana partilerin seçim ittifakı yapması, büyük önem taşımaktadır. Yapılacak

serbest seçimlerde, halk iradesinin tecelli edebilmesi esas olduğuna göre, seçim güvenliğini sağlama yönünde tedbir geliştirmek veya projeler üretmek, Devletin hassasiyetle üzerinde durması gereken bir görevidir.

Özetle ifade edilecek olursa, eğitim düzeyi düşük halk kitlelerinin kanaatleri üzerinde etkili olan en önemli husus, yaşanan bölgede kimin etkili güç olduğudur. Devletin gücü, her alanda hissettirilmeli, bilhassa da tehdit altına girdiği düşünülen her konumdaki vatandaşların can güvenliğini sağlamak ve bir propaganda yöntemine dönüşmüş sokak gösterilerini etkisiz kılmak suretiyle gösterilmelidir. Türk Silahlı Kuvvetleri içinde doğrudan askerlikle ilgili olmayan hizmetlerde istihdam edilen yaklaşık 65000 askerin, şehirlerde polise yardımcı kuvvet olarak verilmesi bile, güç dengelerini tahminlerin üzerinde değiştirmeye yetecektir.

Sonuç

Türkiye’de uzun yıllar boyunca devam eden terör sorununun hem dış hem de iç boyutları vardır. Terör faaliyetleri, uluslararası hesaplaşma arzularının denetiminde sürmektedir. Birçok ülkenin doğrudan veya dolaylı olarak sorunun bir parçası olması nedeniyle, çözüm çalışmaları millî nitelikte olması, uluslararası örgütlerle işbirliği içine girilmemesi gereklidir. Bazı yabancı ülkelerin deneyimlerinden (İngiltere’de IRA veya İspanya’da ETA vb) yararlanmak ise teröre yol açan veya devam etmesini sağlayan sorunların, Türkiye gerçekleriyle uyumlu olmaması nedeniyle mümkün değildir. O halde terörle mücadelede yeni bir anlayışın geliştirilmesi gerekir.

Türkiye’de halen etnik grupların ilerlemesine ve hayatın her alanında faaliyet göstermesine engel bir durum yoktur. Etnik yapıya yönelik olumsuz hareketler ise olağan dışı yönetim devrelerinde gerçekleşmiştir. Dolayısıyla Türklerle Kürtler arasında, bir kan davası oluşturmak isteyenler, halkın sağduyusu ve sistemi sorgulamaya başlaması nedeniyle başarılı olamamıştır. Ancak Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde uzun süre yaşanan şiddet ortamı, temel insan hakkı ihlallerine yol açmıştır. Hak kayıplarına ve şiddet ortamının korkutucu etkisine rağmen, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yaşayan nüfusun, ancak ¼’i etnik ayrıştırma faaliyetlerinden etkilenmiştir. Buna karşılık Türkiye’de insan kaybı nedeniyle, terör mağduriyeti yaşamayan aile neredeyse kalmamış gibidir. Dolayısıyla bu durum sürdürülebilir olmaktan çıkmıştır.

Türkiye’de terör eylemleri yapan örgütün bir süreden beri uluslararası gelişmelere paralel şekilde eylemler yaptığı görülmektedir. Örgütün sürekliliğinin sağlanmasında dış faktörlerin etkisi sanıldığından daha fazladır ve aynı nedenle temsil etme iddiasında olduğu Türkiye Kürtlerine yabancılaşmaktadır. O halde Türkiye’nin terör sorununu, sadece kimlik arayışı, basit bir asayiş sorunu veya fakirlik sorunu olarak değerlendirmek yanlıştır.

Terör konusunda halkta belli bir bıkkınlık oluşmuştur. Bu nedenle terör örgütü artık eskisi gibi taraftar toplayamamaktadır. Yasal düzenlemeler ise halkta belli bir memnuniyet düzeyi oluşturmuştur. Belirtilen nedenlerle terör örgütünün içinde de silahlı eylemlerden vazgeçme yönünde eğilimler ortaya çıkmaktadır. PKK’nın silah bırakması halinde,

örgütün dağıtılmasının ne olacağı sorunu ise henüz netlik kazanmamıştır. Bunların Türkiye dışında hayatlarını devam ettirmelerine yardımcı olunması, makul çözüm önerilerinden biri olabilir.

Türkiye'de şiddetin doğurduğu, muhakeme yapmayı engelleyen ortam, mikro milliyetçiliği geliştirmekte, bazı konumlarda ırkçılık eğilimlerini artırmaktadır. Etnik milliyetçilik, tıpkı kanserli hücrelerin vücudu adım adım istila etmesi gibi, Türkiye'yi etkisi altına almakta ve hastalıklı bir bünye oluşturmaktadır. Sorunun çözümü, tüm Türkiye genelini kapsayacak şekilde demokratik hakların geliştirilmesi ile ayrımcı ve dışlayıcı devlet politikalarının terk edilmesiyle mümkün olabilir. Kürt varlığını inkâr eden politikalarından vazgeçmenin de çözümü kolaylaştıracağı açıktır. Bununla birlikte doğu bölgelerimizde yaşayan Türklerin ve Kürtleşmiş Türklerin de sorunun tarafı olduklarını unutmamak gerekir. Dolayısıyla tek bir etnik gruba odak noktasına koyacak, yeni yasal düzenlemelerden kaçınılmalıdır. Zira bütün vatandaşların, demokrasi standartları yüksek olan bir ülkede yaşama arzusu vardır. Terörün sonlandırılması için demokratik hayatı ve bireyin temel hak ve hürriyetlerini geliştiren, pek çok yasal değişiklikler yapılmıştır. Bundan sonra izlenmesi gereken en iyi yol ise; adalet, eşitlik, şefkat ve merhamet duygularının esas alındığı bir hukuk devleti ortamı oluşturmaktır. Keza bir devletin medeniyet düzeyi de topraklarında yaşayan en güçsüz ve mazlum kesime nasıl davranıldığıyla ölçülür.

Terörün sürmesi ise Türkiye'de ihtilal dönemlerinde oluşturulmuş, yargı eliyle uygulanan bürokratik vesayet sisteminin değişmesine engel olmakta veya geciktirmektedir. Her demokratik değişim hareketi, âdeta ülkeyi bir kaos ortamına sokmaktadır. Bu da sürdürülebilir bir durum değildir. Son gelişmeler, terörden nemalanan bazı Kürt gruplarının da demokratik reformların yapılmasını arzulamadığı göstermektedir.

Silahlı eylemlerin sürmesi, halkın yararına değil, bazı devletlerin ve çeşitli çıkar çevrelerinin yararınadır. Silahların susması ve barış ortamının oluşması için, zaman zaman Türkiye'ye *askeri operasyonları durdur* çağrısı yapılmaktadır. Ancak silahlı bir tehdit oluşması halinde, bütün hukuk sistemlerine göre: devletlerin meşru müdafaa hakkı vardır. Türkiye'nin hükümlerlik ergi gereği, silah taşıyan ve kullanan kişi veya grupları görmezden gelmesi mümkün değildir. O halde asıl silah bırakma ve eylemsizlik çağrısı terör örgütüne yapılmalıdır. Türkiye'nin, terörle mücadelesinden vazgeçmesi söz konusu olamayacağına göre, güvenlik operasyonları, terörist ile halkı birbirinden özenle ayıracak şekilde organize edilmelidir. Terör faaliyetlerinin etkisinde kalan yörelerde, insan haklarına riayet eden, en yetenekli ve kaliteli kamu görevlilerinin istihdam edilmesi gereklidir. Ayrıca bölgede işsizliği önleyecek çalışmalar yapılmalı, eğitim faaliyetleri yoğunlaştırılmalı, bilhassa da kız çocuklarının eğitimine büyük önem verilmelidir.

Türkiye'nin komşularıyla sürdürmekte olduğu iyi ilişkilerin, bölgesel bir işbirliği oluşturacak şekilde geliştirilmesi, terör sorununun çözümünü kolaylaştıracak ve kalkınma hızını artıracaktır. Zira çağımızda komşu devletlerle saygı temeline dayanan ilişkiler geliştirmek ve bilhassa ekonomik ilişkileri yoğunlaştırmak, huzur ve barışı düzenleyen araçların en kullanışlı olanıdır.

Kürt sorununun çözümü konusunda, Devletin egemenlik ergini zedeleyici nitelikte aşırı isteklerde bulunmak, sorunu çözülemeye hale getirir. Yine aşırı istekler, sertlik yanlılarını güçlendirebileceği gibi, sorunun çözümünde aktif rol alabilecek ılımlı siyaset araçlarının da tasfiyesine neden olabilir. Yaşayan toplum kesimlerinin aleyhine olacak her arzu, hayatın gerçeklerini anlamama ve bundan sonra işlenecek cinayetlere ortak olma manasına gelecektir.

Türkiye'nin terör sorunu çözülemediği müddetçe, arzulanan kalkınma düzeyine erişmek mümkün değildir. Türkiye'nin insan gücünün ve ekonomik kaynaklarının tüketilmesine yol açacak gereksiz bir iç mücadeleyle uğraştırılması, neo-emperyalistlerin zulmü altında inleyen mazlum milletlerin, son ümidinin de kaybolması anlamına gelecektir.

Kaynakça

- Akbulut, Yılmaz (1995). *Bingöl Tarihi*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yay./1688, Başvuru Kitaplar Dizisi/28.
- Akengin, Hamza (2010). *Siyasi Coğrafya İnsan ve Mekân Yönetimi*. Ankara: Pegem Akademi Yay.
- Aker, A.Tamer; Çelik, A. Betül; Kurban, Dilek; Ünal, Turgay; Yüksek, H. Deniz, (Tarih-siz), *Türkiye'de Ülke İçinde Yerinden Edilme Sorunu: Tespitler ve Çözüm Önerileri*. TESEV Raporlar Serisi: http://www.tesev.org.tr/UD_OBJS/PDF/DEMP/TESEV_UYE_Grubu_Raporu.pdf
- Aker, A. Tamer; Ayata, Bilgin; Özeren, Melih; Buran, Behice; Bay, Ayşenur (2002). "Zorunlu İç Göç: Ruhsal ve Toplumsal Sonuçlar". *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 3(2), Adana.
- Anadol, Cemal (2004). *İsrail ve Siyonizm Kısacasında Türkiye*, İstanbul: Bilge Karınca Yay. No:2004.
- Arcel, L. T. (1999). "Multidisciplinary Approach to Refugee Women and Their Families: Core Experiences of the Refugees", *Psycho-Social Help to War Victims: Women Refugees and Their Families, International Rehabilitation Council for Torture Victims (IRCT)*, Copenhagen.
- Arınç, Kenan (1991). *Bitlis Çayı Havzası'nın Coğrafi Etüdü*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arınç, Kenan (1998). *Ahlat İlçesi'nin Coğrafyası*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yay. No: 881, Fen-Edebiyat Fakültesi Yay. No: 97, Araştırmalar Serisi No: 68,.
- Arınç, Kenan (1999). "Coğrafi Özellikleri Bakımından Gürbulak Gümrük Kapısı ve Çevresi". *Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Edebiyat Bilimleri Araştırma Dergisi*, Sayı: 25, Erzurum.
- Arınç, Kenan (2001). *Tatvan Şehri: Kuruluşu, Gelişmesi ve Fonksiyonları*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yay. No: 925, Fen-Edebiyat Fakültesi Yay. No: 99, Araştırmalar Serisi No: 70.
- Arınç, Kenan (2007). "Tarihî ve Siyasî Coğrafya Perspektifiyle Bitlis, Ahlat ve Tatvan Şehirlerinin Kuruluş ve Gelişmeleri". *International Symposium of Tatvan and its Surrounding From Past to Future, 31 Ağustos- 2 Eylül 2007*, Tatvan.
- Arınç, Kenan (2008). "Bitlis Eren Üniversitesi'nin Kurulması Münasebetiyle Bitlis İli'nin Eğitim Tarihi ve Eğitim Faaliyetlerine Genel Bir Bakış.". *Betav Dergisi*, Sayı: 15, Ankara.
- Arınç, Kenan (2009). *Doğal, İktisadi, Siyasal ve Sosyal Yönleriyle: Türkiye'nin İç Bölgeleri*. Erzurum: Eser Matbaası.

- Armaoğlu, Fahir (1983). *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914-1980)*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yay., Genel Yayın No: 252, Tarih Dizisi: 17.
- Atay, Falih Rıfki (2006). *Zeytindağı*. İstanbul: Pozitif Yayıncılık.
- Bayraktar, Mehmet (1991). *Bitlisli İdris*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay. No: 1271, Türk Büyükleri Serisi No: 134.
- Celile, Celil (1992). *XIX. Yüzyıl Osmanlı İmparatorluğunda Kürtler* (Rusçadan Tercüme: Mehmet Demir), Ankara: Öz-Ge Yay.
- Çay, M. Abdulhalûk (1983). "Anadolu'nun Türkleşmesi: II (Selçuklu Dönemi)". *Türk Kültürü Dergisi*, XXI (241), Ankara.
- Dağ, R.; Göktürk, A.; Türksöy, H.C. (1998), *Bölge İçi Zorunlu Göçten Kaynaklanan Toplum Sorunlarının Diyarbakır Kenti Ölçeğinde Araştırılması* (Genişletilmiş 2. Baskı). Ankara: TMMOB Yay.
- Davutoğlu, Ahmet (2009). *Stratejik Derinlik: Türkiye'nin Uluslararası Konumu*. (35. Baskı). İstanbul: Küre Yay., Stratejik Araştırmalar 1.
- Deniz, Orhan (2009). "Van Kent Merkezine Yapılan Göçler ve Göçün Kentsel Gelişimi Üzerine Etkisi". *V.Ulusal Coğrafya Sempozyumu (16-17 Ekim 2007)*, Ankara.
- Deniz, Orhan,- Doğu, Ali Fuat, 2008, "Türkiye-İran Sınırı: Sınırın Coğrafi Durumu ve Sınır Köylerimizin Sosyo-Ekonomik Yapıları.". *Doğu Coğrafya Dergisi*, 19, Erzurum.
- Deniz, Orhan-Etlan, Erol (2009). "Kırdan Kente Göç ve Göçmenlerin Uyum Süreci Üzerine Bir Çalışma: Van Örneği.". *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2).
- Doğanay, Hayati (1989). "Türkiye'nin Coğrafi Konumu ve Bundan Kaynaklanan Dış Tehditler". *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 58, İstanbul.
- Erman, Tahire (2002). "Kentteki Göçmenin Bakış Açısından Kent/Köy Kimliği, Niçin Köylü-yüz Hala?". *Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 51(1), Ankara.
- Eröz, Mehmet (1983). *Hıristiyanlaşan Türkler*. Ankara.
- Eröz, Mehmet (1984). "Sosyolojik Yönden Türk Yer Adları". *Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri (11-13 Eylül 1984)*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, Millî Folklor Araştırma Dairesi Yay. No: 60, Ankara.
- Ersoy, Melih,-Şengül, H.Tarık, (2000), *Kente Göç ve Yoksulluk: Diyarbakır Örneği*. Ankara: ODTÜ Kentsel Politika Planlaması ve Yerel Yönetimler Anabilim Dalı Yay.
- Erzen, Afif (1992). *Doğu Anadolu ve Urartular*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Tarih Kurumu Yay., XX. Dizi, Sa.8^b.
- Esengin, Kenan (1975). *Millî Mücadelede İç Ayaklanmalar*. İstanbul: Ağrı Yay.
- Fersoy, Orhan Cemal (1971). *Bir Devre Adını Veren Başbakan Adnan Menderes*, İstanbul: Garanti Matbaası.
- Fırat, M.Ş. (1998). *Doğu İlleri ve Varto Tarihi*. İstanbul: Kamer Yay., Yayın No: 110.
- FitzGerald, Frances (2010). 'The New Evangelicals'. *The New Yorker, Annals of Religion*, August 4.
- Göney, Süha, (1979), *Siyasî Coğrafya*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayın No: 2539, Coğrafya Enstitüsü Yayın No: 103.
- Günel, Kâmil (1994). *Coğrafyanın Siyasal Gücü*. İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi.
- Hasan Beg-î Rumlu (1931). *Ahsenü't- Tevarih*. Yayımlayan: C.N. Seddon, Baroda.

- İlhan, Suat (1997). *Türkiye'nin ve Türk Dünyasının Jeopolitiği*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yay., Seri: VIII, Sayı: A.2.
- Kalafat, Yaşar, (1992), *Şark Meselesi Işığında Şeyh Sait Olayı, Karakteri, Dönemindeki İç ve Dış Olaylar*. Ankara: Boğaziçi İlimi Araştırmalar Serisi: 11.
- Karabağ, Servet (2006). *Mekânın Siyasallaşması*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Karaca, Mustafa (2005). *Evanjelizm ve Vahhabilik*, İstanbul: Nokta Yay.
- Keleş, Ruşen (1972). *Türkiye'de Şehirleşme, Konut ve Gecekondular*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Kırzioğlu, Mehmet Fahrettin, (1992), *Yukarı Kür ve Çoruh Boylarında Kıpçaklar*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yay., VII. Dizi-Sa.121.
- Ksenophon (1984). *Anabasis (Onbinlerin Dönüşü)*. Çeviri: Tanju Gökçöl, İstanbul: Sosyal Yay.
- Kurban, Dilek-Yükseler, Deniz- Çelik, Ayşe Betül-Ünalın, Turgay-Aker, A Tamer, (2008), *Zorunlu Göç' ile Yüzleşmek: Türkiye'de Yerinden Edilme Sonrası Vatandaşlığın İnşası*. İstanbul: TESEV Yay.
- Lynch, H.F.B. (1901). *Armenia Travels and Studies*. London: Vol.II, Longmans, Green, And Co.
- Marshall, T.H. (1992 [1950]). *Citizenship and Social Class*. London: Pluto.
- Maspero, Gustav (1878). *Histoire Ancienne des Peuples de l'Orient*. Paris: Hachette 1912 xl.
- Mearsheimer, John. J. Walt, Stephan, M. (2008). *The Israel Lobby and U.S.Foreign Policy*. New York: Published in Farrar, Straus and Giroux.
- Minorsky, Vladimir (1960). "Kurds, Kurdistan". *The Encyclopaedia of Islam*, Vol.5, Editor: E.J.Brill, Leiden.
- Özey, Ramazan (1997). *Dünya Denkleminde Ortadoğu: Ülkeler-İnsanlar-Sorunlar*. Konya: Öz Eğitim Yay. No:9.
- Özey, Ramazan (2002). *Dünya ve Türkiye Ölçeğinde Siyasi Coğrafya*. İstanbul: Aktif Yayınevi.
- Serdar, Mehmet Törehan (2008). *Mevlana Aşık Şükrî-i Bitlisi*. Malatya: T.C. Bitlis Valiliği Kültür Yay. No: 18.
- Serdar, Mehmet Törehan (2008). *Mevlana Hakimüddin İdris-i Bitlisi*. İstanbul: Ötügen Neşriyat AŞ. Yayın No: 740.
- Süslü, Azmi (1993). *Mesud Fâni (Bilgili'ye) Göre: Kürtler ve Sosyal Gelişmeleri*. Ankara: Tanmak Yay.
- Tarihçe-i Hayat* (2008). Ankara: Şahdamar Yay., Yayın No: 79.
- Togan, Zeki Velidi (1969). "Sakalar". *Reşideddin Semineri Bildirisi*, Tahran.
- Tunçel, Harun (2000). "Türkiye'de İsmi Değiştirilen Köyler". *Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), Elazığ.
- Türkiye Mülki İdare Bölgeleri: Belediyeler Köyler*. (1985), Ankara: İçişleri Bakanlığı, İller İdaresi Genel Müdürlüğü, Genel Yayın No: 408, Seri: 111, Sayı: 4.
- Türküzü, H.K. (1982). "Türk Sakalar İskitler'in Batıya Göçleri ve Türkler'in Ön Asya'da Doğuşları". *Türk Kültürü Dergisi*, Sayı: 226, Ankara.